

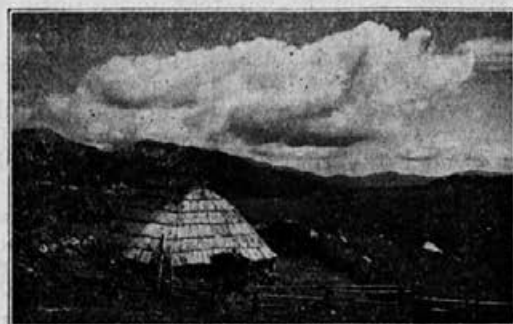
Ivo Majcan, Senj:

S ponosom budi Sokolstvu veran.

Svagde smelo sokolsko ime ističi,
veran član mu budi i s njime se diči;
jer ono zapreke na putu obara —
i od robova — slobodne ljude stvara.

Glavni je uslov opstanaka svake organizacije svesnost njenih članova, da budu svagde i uvek spremni uzeti je u zaštitu i otvoreno, iskreno i s ubedenjem ispovedati njene ciljeve — i raditi na njihovom ostvarenju bez obzira u kakvom se društvu nalaze. Razume se da ne smeju u tome preteravati, a u onom što raspravljaju moraju biti uvereni — govoreći s ozbiljnošću i taktom koji zahteva sama stvar. Ozbiljnost kojom shvaćaju stvar ima biti prirodna, nju zahteva ubedenje o ispravnosti njenog zaštićivanja, jer nema ništa smešnijeg nego nameštena ozbiljnost. Mi, ističući govorom ogromnu korist, koju imadosmo, imamo i imaćemo od Sokolstva kao najmoćnije i najidealnije, čisto slavenske organizacije — i — uzimajući Sokolstvo u zaštitu od mračnih, podmuklih i podlih ljudi, koji su vični u mutnome loviti; neiskrenih prijatelja, koji bi hteli na pesku graditi i zavidnih neprijatelja, kojima bi najlakše grejati se na garištima — moramo ostati mirni, jer se mirnoći divimo, a nagao plamen gneva rada rečkanje i svađu, čime se ništa dobro ne postizava. Rečkanja i svađe moramo se čuvati naročito u sokolani — u hramu telesnog i duševnog odgoja, jer u sokolani nas sokolska misao osvaja i u večnu harmoniju bratstva i ljubavi spaja. Zato sokoli moraju uvek međusobno općiti, živeti i raditi u bratskoj slozi i ljubavi, jer je savkoliki sokolski rad vođen svetom i veličanstvenom misli, iz koje izvire sve čovečje kreposti i nesebična ljubav za naš jugoslovenski narod i slovenstvo. — U toj je misli sadržana istinska ljubav za narod — ljubav muževna i odvažna, koja se želi činom očitovati i koja celi život posvećuje jedino sreći i blagostanju naroda. Ljubav je ta požrtvovna i pripravna na dugotrajan i ogorčeni boj — za dobro naroda i države, u kojem se trpi, pada i umire, ali iz smrti — novi i slobodan život nastaje. — Ta ljubav čvrsto veruje u pobeđu pravde, istine i svetlosti u borbi sa nepravdom, lažju i tminom. Ali nije dovoljno pokazivati tu slogu i ljubav samo u društvu — u sokolani, na izletima i sastancima, nego je treba i u privatnom životu zasvedočavati, kako bi u ovom lepom primeru video u nama narod nosioce dobra.

Pripadnost sokolskoj organizaciji moramo zasvedočavati svakim našim činom — i nepokolebivom verom u konačnu pobjedu sokolske misli. Ponosni moramo biti i blagodarni naročito mi srednjoškolci, što nam je omogućeno pristupanje u redove organizacije, koja prima za člana svakog neporočnog Slavena ne pitajući ga kojemu plemenu i staležu pripada i koju veru ispoveda, samo ako se slaže sa sokolskom mišlju i ako je voljan s ljubavlju i u bratskoj slozi saradivati na ostvarenju spasonosnog sokolskog cilja. Ponosni moramo biti i zato, jer je Sokolstvo preko 56 godina pre našeg oslobođenja i ujedinjenja vodilo bezkompromisnu borbu protiv svih neprijatelja naše slobode i sveslavenske uzajamnosti — Dičiti se moramo s junacima, koji su odvažno stali na branik sokolske misli, za njenu svetu stvar čamili u zatvorima i ginuli kao dobrovoljci na raznim bojištima — raznoseći širom sveta naše junaštvo, našu ljubav, sposobnost i želju za samostalan život. Večnim uzorima moraju nam ostati oni, koji su muževno i hladnokrvno gledali u oči smrti i — padajući na grudi majke domovine ili u tuđini — poslednjim silama uzvikivali: »Napred braćo u slobodu ili u smrt!« Budimo njihovi vredni naslednici, budimo odvažni i požrtvovalni čuvari svetinje, koju su krvlju otkupili i nama čistu, sjajnu i veličanstvenu kao zavet i uslov naše lepše budućnosti ostavili. Prignimo glave, slavimo i sećajmo se muževa junaka, koji su pali za naše oslobođenje savesnim, ustrajnim i požrtvovnim radom i ne napuštajmo put koji su prokrčili životima svojim, jer taj put vodi sjajnoj budućnosti slavenstva, k sreći svih nas. Ostanimo verni članovi Sokolstva, koje je odgojilo toliko divnih junaka, kakvi moramo i mi postati — i ustrebali — to i delom posvedočiti. Sokolstvo moramo nositi u srcu, ali i znak kojim pokazujemo pripadnost sokolskoj organizaciji mora uvek svesnom Sokolu resiti mlada junačka prsa. To je najobljubljeniji sveslavenski znak, zato nemojte ga nikada zameniti drugim, kao što to običavaju činiti nekoji naraštajci. Nažalost to čine i nekoji članovi naročito leti, kada dođe u Primorje i priličan broj Nemaca. Pamтите braćo, susedi naši dobro poznaju sokolski znak a tko ga sakriva — nije dostojan nazivati se Sokolom, ali i od naših neprijatelja preziran biva, jer znadu možda i više nego mi ceniti borcu za slobodu. Istina, nije izričito naloženo da ga mora Soko uvek nositi, ali je poželjno pokazujući time pripadnost Sokolstvu. Ta pod tim su se znakom Sokoli borili. Zadojeni mišlju, koju taj znak simboliše srtali su u ogorčene i krvave borbe. otstranjivali su zapreke i kidali lance u kojima smo vekovima, kao robovi sputani bili. Sokoli su na početku svetskoga rata — sa sokolskim znakom na prsima, svezani lancima — ponosno stupali u mračne ćelije i nisu ga skidali dok ga nije skinula ruka bahatog i večnog krvnog neprijatelja, koji se toga znaka bojao. Ali Soko nije klonuo, već je ustrajno nastavio borbu — borbu do pobjede — dok nismo od robova slobodni ljudi postali...

Motiv na Vel. Planini

Na planine.

Mladi prijatelji, danas vas pozivam sobom u gore. Ništa ne smeta, ako još nikada niste bili u planinama; penjaćemo se pomalo i češće ćemo otpočivati i sve ogledati, što na putu nademo lepoga i zanimivoga. Možda ćemo putem videti stvari, koje će trajno skrenuti vaše misli i vaša srca; velika će to biti sreća za vas, jer gore bogato naplaćuju ljubav i tisućerostruko nagraduje trud i napor, koji osetite pri pohodu na njihove jasne vrhove.

Rano izjutra — oko tri sata — probudila nas je glasnim zvonjenjem ura budilica. Teško je bilo ustati, ali nas sveža voda i topli zajutak poživise i okrepiše. Zakovane cipele ozvanjaju po kamenitom putu, a naprtinjača na leđima puna raznog blaga božjeg, ziba se na ramenima u taktu našega koraka. Obuzima nas sveže jutro; duboko i snažno udišemo čisti zrak. Kroz šumu, po strmom kolniku, vodi nas put. Stogodišnje smreke,

Jalovec s Slemena.

razni četinjari i kvrgave bukve dižu se u nebo i razastiru zeleni krov nad našim glavama. Gorski potok žubori i protiče mahovitim gudurama i dolinama. Oziva se i kukavica te nam proriče godine života, a za njom peva i cvrči ceo šaroliki zbor šumskih ptičica i ostalih pevica. Hodamo tiho i motrimo veličanstvene slike šumovite prirode; sada ugledamo krdo vitkornogih srna, koje se vetrovito izgube u šumsku gustinu. Sve više i više vodi nas naš put. Nad širokim deblima borovlja i četinjarki već rudi krvavim sjajem jutarnja zora. Domalo nad probuđenom prirodom razlije sunce svoju božansku svetlost. Drveće postaje sve niže i rede; mesto visokog stabalja već prevladuje niska borovica. Ostavljamo za sobom šumu i dolazimo na gorski pašnjak, na planinu. Milijoni cvetova živopisnih boja, koji svoje orošene glavice pružaju sunčanim zracima na poljubac, prekrivaju gorsku livadu. Opojan miris diže se iz tog bujnog mnoštva, oko se zadržano opaja i naslađuje tim neizmernim bogastvom boja i oblika. Pogled

se širi i obuhvata visine, gde divlje i rasečene hridi zatvaraju obzorje, radajući u nama nemo udivljenje. Duboko pod nama spava u svetlu i magli dolina. Sve više i više lete naše čežnje, a za njima i naš korak. Bila »pećnica« pozdravlja nas iz guduraste pukotine i njen baršunasti cvet lagano lelelija na krilima povetarca, koji nam rashlađuje oznojeno čelo. Po hridima penjemo se prema vrhu; već smo stigli na najvišu tačku. Sednemo na hridinasti obronak i zagledamo se u daljinu. Neka priyatna svest snage i pobede uzdiže nam dušu i rada u njoj osećaj neopisive sreće, poznate samo onima, koji polaze i koji ljube gore. Po nedoglednim daljinama bludi naše oko. Teskoba i mōra doline pada s nas: brige i teškoće svagdanjeg života ostavljaju nas, kao preporođeni ogledamo se oko sebe i promatramo čuda i divote gorske prirode. Velik komad zemlje naše domovine leži pred našim očima; slasno upijamo njenu lepotu i svest ponosa ispunjuje našu dušu: sva ta prostrana i široka daljina moja je, naša, sva ta krasota, sav taj divni svet produbljuje i učvršćuje našu ljubav prema rodnoj grudi.

Slap Peričnik

I već se u nama budi radoznalost. Kako se zove onaj oštro zacrtani vrh, kako pak ona lepa zelena dolina i belo srebrni trak, koji se po njoj vije?

Uzmemo kartu i utvrđujemo sela i mesta, gore i reke, jezera i ravnice. Obzorje nam se širi i nova imena i novi pojmovi usaduju se u naše sećanje. Divni gorski skladovi uzbuđuju u nama zanimanje. Misli propliću se istorijom naše zemlje, udubljuju se u velike prevrate nje-

nog razvoja, idu tamo do ledenog doba, do onog vremena, kad su mora prekrivala sve te visine i ostavila na njima svoje tragove, po kojima razpoznajemo njegovo delo i učinak.

Neki cvetovi su naročito živopisni; želeli bi znati njihova imena. Odmah ih razabiremo po mirisu i obliku. — Vetrovi i oblaci, hridine, snegovi i ledenjaci, životinje i cveće, svega toga na svakom koraku. Željna duša upija u se znanje i lepotu svih tih zanimivih pojava.

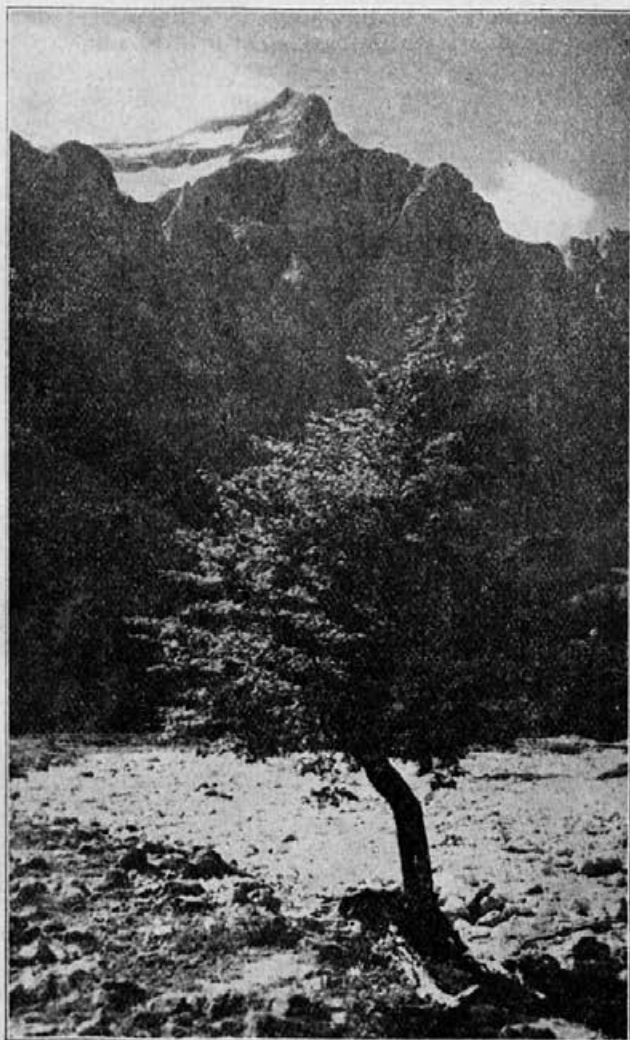
Gore su primamljive i zanimive u svako doba i za svakoga. Ko po njima traži lepote, naslađivaće se divnim oblicima vrhova tamnim čarobnim gorskim jezerimoa, bučnim slapovima, nepreglednim i bezgraničnim pogledima, živopisnim bojama zore i sumraka, uživaće u silnim slikama brazdovitih stena i gudura, te po grozoti svojoj u veličanstvenim pogledima nad dubokim prepadima i provalijama. Ko traži divne i burne doživljaje, naći će ih obilno pri penjanju preko klisura i vrhova, u noćenju kod taborske vatre i u šatorima, u buri i nevremenu na snežnim poljanama i opasnim ledenjacima. — Znanstvenik polazi u gore da proučava gorsku prirodu i njene pojave, da istražuje tajnoviti život bilja i životinja, da gleda i opaža zemljopisne osobine gorskoga kraja, da iz rasečene zemljine površine i okamenina prosuduje zemljinu istoriju i praiistoriju da proučava vreme i vetrove, rast i propadanje žive i mrtve prirode.

Kadilnikova koča na Golici

Svima i svakome pružaju gore slobodno polje jačanja i učvršćavanja volje. Tamo gore nalaze se snažni ljudi, zbivaju odlučni podvizi, kraljuje sloboda i razmah. Tamo još žive burni doživljaji, tamo vlada drugarstvo, tamo se prokušava prijateljstvo. Tamo su široka obzorja i daleki pogledi. Tamo je lepota nepokvarene prirode, tamo vlada blažena samoća.

Kada vas guši grad i nizina, kada vas taru brige i teškoća života, kada vas rastužuje himbenost i sebičnost, pritecite gorama u naručaj. One su

Triglav iz Vrat, Julijske Alpe

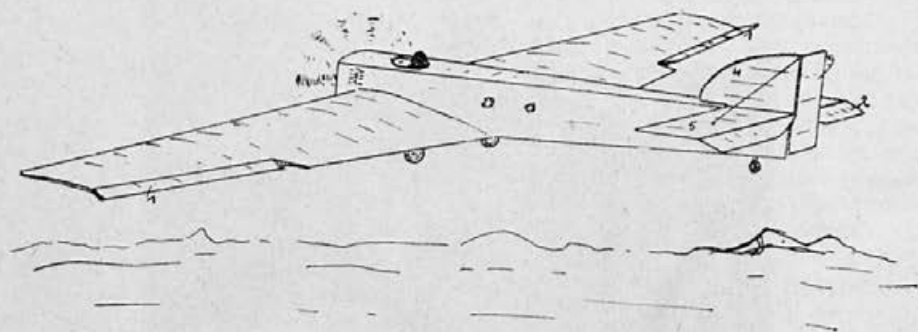
blage i uvek ljubazne. Svojim mirom i veličanstvom ulevaju u bolnu dušu utehu i dele bogastvo i sreću onima, koji im dolaze otvorena srca.

Podite u gore, mladi prijatelji! Podite gore jasnih misli i sa osmehom na usnama! Podite gore sa svojim prijateljima i vez, koji vas veže, prokušaće se i učvrstiti u ozbiljnim trenucima, u kojima je potrebno hitro prosuđivanje i odlučnost u delima. Povratićete se srcima prepunim sreće, svesni snage i čežnjom, koja će vas uvek ponova zvati i mamiti na jasne gorske vrhove!

Letanje.

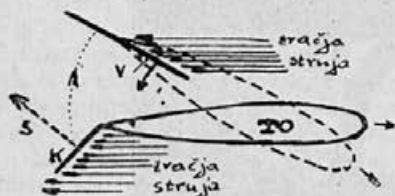
Preden se bomo seznanili z letanjem, moramo spoznati delovanje krmil.

Letalo se more gibati v 3 smereh: gor in dol, v levo in desno, nagniti se na levo in na desno. Trem smerem ustrezajoče, je opremljeno tudi s tremi krmili: z višinskim, smernim in nagibnim (s krilci); prvi dve sta na repu, srednje na zadnjem robu zunanjih koncev kril. Iz raznih vzrokov letalo med

1. ... krilca (levo povlečno, desno dvignjeno & nagib na desno)
2. ... višinsko krmilo (povlečno): let navzdol
3. ... smerno " (postavljeno za zavoj v desno)
4. ... smerna dvornilca (stabilizator)
5. ... višinska " (")

letom neprestano zahaja iz smeri. Vodnik bi imel preveč opravka, če bi moral vse take male odklone sproti popravljati s krmilom. To delajo ploskve vodilke (stabilizatorji), ki prav za prav niso nič drugega kot del krmil, ne dajo pa se

T = težišče

S = sila

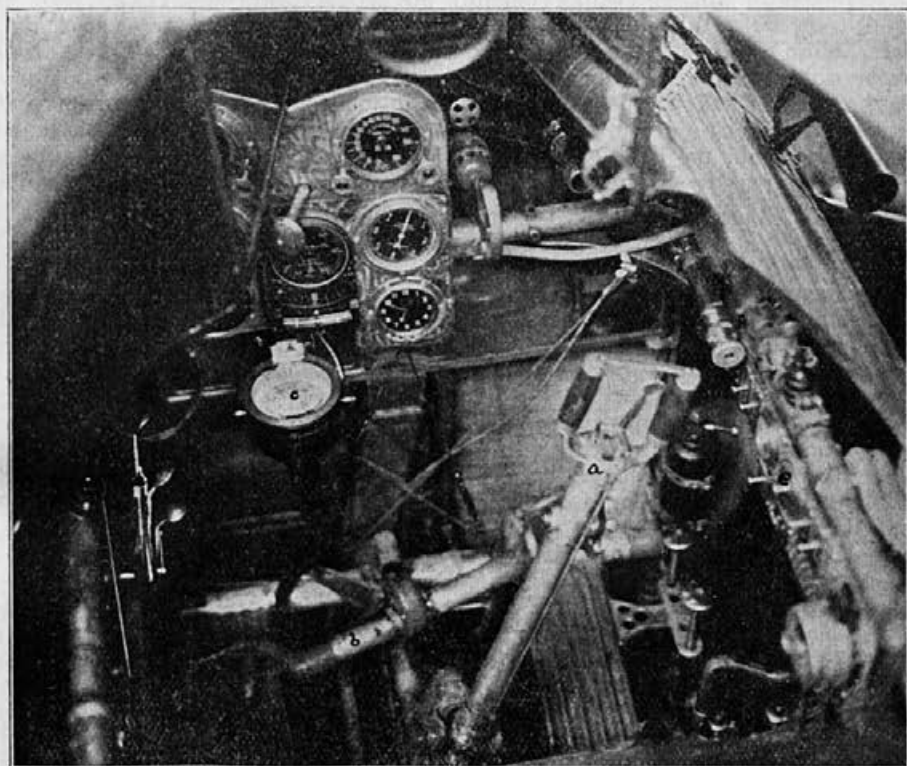
K = krmilo

V = polostev vodilca (dvornilca)

pomagati s krmilom. Ravnovesje v prečni smeri mora največkrat vzdrževati vodnik s krilci (nagibnim krmilom). Le-ta so premakljivi deli kril in med seboj tako zvezana, da se levo povese, če se desno vzdigne, in nasprotno. Delovanje je enako kot pri drugih krmilih. Ako se krilce dvigne, bije zračna struja vanje in potiska celo krilo navzdol (ne pozabimo, da se vsako telo vrti vedno okrog svojega težišča; pri avionu je težišče nekako v trupu na srednji črti kril); učinek je tem večji, ker se istočasno krilce na nasprotnem

krilu povesi in struja to krilo dviga. Letalo se s tem zelo naglo uleže na bok. Tudi bočno ravnovesje je mogoče vzdrževati samodelno (avtomatično), in sicer tako, da se krila vgrade v obliki črke V. Tako zgrajeno letalo se samo povrne v pravi položaj, če ga je kaj nagnilo na bok. Premočno samodelno bočno uravnovešanje ima nekatere nevšečnosti; zato si graditelji pomagajo tako, da dajo krilom le rahlo obliko V, ki zadošča, da se uničijo slabi zunanji vplivi, močnejše motnje se pa popravljajo s krilci.

Krmila so po krmilnih vodih zvezana s krmilnim kolesom ali pa s krmilnim ročajem. Slednjega moremo predstavljati na vse strani: steber s kolesom se premika samo naprej in nazaj. Krmarjenje je po vsem svetu enotno in sicer takole: če ročaj ali kolo potisnemo naprej, se povesi višinsko krmilo,

s tem se rep letala zavrti navzgor; letalo se torej usmeri navzdol. Nasproten je učinek, ako ročaj (kolo) pritegnemo k sebi (glej sl. 2; celi obris kaže prestavljeno krmilo in učinek: letalo zavzame črtkani položaj). Nagib na levi bok izzovemo s prestavo ročaja na levo ali z vrtenjem kolesa na levo. Nasprotno moramo storiti, če hočemo avion nagniti na desno. Smerno krmilo se ravna z nogama. Vodnik ima noge uprte v vodoraven vzvod pred seboj. Ako potisne z levo vzvod od sebe, zavije letalo v to stran in nasprotno.

Slika 1 kaže letalo z vsemi tremi krmili, ki so pretirano postavljena, da se očitno pokaže njih delovanje.

Na sliki 3 vidimo zviška sedišče vodnika (nekega letala s krmilnim drogom a, krmilnim vzvodom za smer b, kompasom c, ročicami za uravnovanje teka motorja d, stikali za električno osvetljava e ter na deski v ozadju različne priprave za merjenje brzine, višine, bencina, toplote olja itd.

Prvi put u aeroplanu.

Imam druga, kakovih se malo nade na svetu i svim prijateljima med naraštajem želeo bi da bi našli takovog, jer bi time bar nešto imali od tog drugarstva. Moj dečko zna n. pr. izvrsno plivati nad i pod vodom; pod vodom 70 m daleko. Dobro trči na kratke i druge pruge, ima svoj vlastiti sportski auto i s njime proždire kilometre kao mi ptice. Ali sve to nije ništa prema ovome: on je također i pilot! Da li znate, što to znači imati takoga druga? Možeš se voziti gdegod ti je drago, letiš okolo sveta i osećaš se tako lepo i ugodno.

Jedamput mi je napisao pisamce: »Popodne u četiri dolazim sa svojim super-sportskim autom (velike brzine) po tebe.« Naravno, čekao sam ga. Tačno u četiri zatuli auto pred mojom kućom. Obučem se i sednem u kola. Sedim skoro na tlu, jer je nizak i samo za dve osobe. Drug otvori plin, motor strahovito zahuči i već smo u divljem letu po glavnoj ulici i državnoj cesti. Također i ja znam upravljati autom i često sam već vozio, ipak ovakove brzine još nisam video. — Tako je pognao motor, da je kazaljka pokazivala na 160 km! Prijatelji, da li vi možete pretstaviti, kako se čovek oseća pri toj brzini? Oči su mi bile pune suza, ništa nisam video, vetar mi je udarao u lica, auto je pak tako strašno poskakivao, da sam svakog časa očekivao, kako ćemo se naći u kakvom jarku. 160 km na sat! Da li bi želeli takoga druga?

Za desetak časaka našli smo se na aerodromu, gde je pred hangarom stajao pripremljen aeroplan; vizak se je već okretao. Zavili su me u kožuh, koji je moguće bio teži od mene, na glavu su mi natakli kapu sa naočarima i na usta mi privezali rubac; nato sam s velikom teškoćom unišao u aparat. To je bio školski aeroplan za dve osobe. Ja sam seo otraga, a predamnom moj drug. Pognao je vijak sa punom brzinom, pritisak zraka mi je prostrujio mimo glave i već proti vetru strugosmo aerodromom. Nisam se još dobro ni snašao, a pogled na trup aparata pokazao mi je da smo u zraku. Oh to vam je bio sjajan osećaj! Vi zastalno mislite, da je letenje neprijatno, da se pri tome čoveku okreće želudac? Varate se! Ta vožnja je tako krasna kao malo koja stvar na svetu. Nikakvog zibanja niti poskakivanja, već samo mirno sedim i lepo gledam; kako se pod menom menjaju krajevi. Letimo sve dalje i dalje, i dižemo se sve više i više. Vetar je šumio preko ušiju, a čak i kroz kožuh je ujedala zima; tapkao sam nogama po tlu, da mi prsti u cipelama ne promrznu. Ta bilo je to u početku februara, za vreme silnih zameta; bilo je tada studeno kao u Sibiriji.

Dizali smo se na više i više. Kuće su nam se pričinjale kao kutijice šibica, aerodrom kao neznatna krpica, a ljudi kao crne tačke na belom snegu. Veliko mesto zavilo se u dim i maglu, ništa nisam raspoznavao, ni kolodvora, ni ulice ni velike tvornice, upravo baš ništa. Bili smo već prilično visoko, kada je moj drug ustavio motor i k meni se obrnuo pitanjem:

— »No, kako ti se sviđa?«

— »Divno, neopisivo, veličanstveno je to, odgovorih i upitam ga, kako se visoko nalazimo.«

— »Tisuću metara.«

Skoro sam se prestrašio toga broja. Tisuću metara! Ipak pravio sam se junakom i nisam iskazivao svoj strah.

Leteli smo dosta dugo bez pomoći motora i tako krasno činilo mi se to zibanje u visokim zračnim slojevima, a da nismo trebali trošiti gorivo. Iznenada opazih da smo zašli u snežnu vijavicu. Mesto pod nama je nestalo, oko nas posvuda kao neka magla sivkasto mlečne boje, u lice udarale su nas ledene snežne iglice. Pilot je pritisnuo na plinski zavor i u visinama je opet zatutnjio motor, zaglušujući naše uši i opet izmakosmo iz tog nevremena. Aparat se je po silnim udarcima vetra ponešto jače zibao, ali samo par časaka i mi smo bili izvan oblaka i tačno nad aerodromom, još uvek u znatnoj visini.

Pilot je okrenuo aparat i u krasnom vijuganju počeli smo padati prema zemlji, kojoj smo se približavali sa neopisivom brzinom. Pri vijugastom okretu skoro sam ležao na levom boku i brzim pogledom sam se osvedočio, da me pas dobro drži i da ne mogu ispasti iz aparata. Sve je u redu. Već letimo na niže i niže, hangari kao da rastu, ljudi lete prema nama, a mi dva pak — hop i već su se kolica aparata dotaknula zemlje i naglo smo strgnuli po ravnici prema hangaru. Zaustavili smo se tik pred njim, plin se zdimi, a ljudi oko nas pitaju, da li nam se nije što dogodilo i da li moguće treba pozvati auto Crvenoga krsta Takove i slične šale zbijali su na račun mog prvog letenja. Oba smo se smejali, a moja duša je puna najlepših utisaka, koje je u njoj uzбудio moj prvi let u aeroplanu, po zimi, u snežnoj vijavici i ona strelovita vožnja u sportskom automobilu.

Zadovoljan sam i želim također i vama, dragi prijatelji, takvoga druga, jer dobro znam, da se i vaše čežnje uzdižu nad oblake, gde vas čekaju zanimljivi doživljaji.

Eda Cenek (iz lista »Sokolské Besedy«)

Žanjice (Radiranka - suha igla)

Veličanstveni sokolski slet u Splitu.

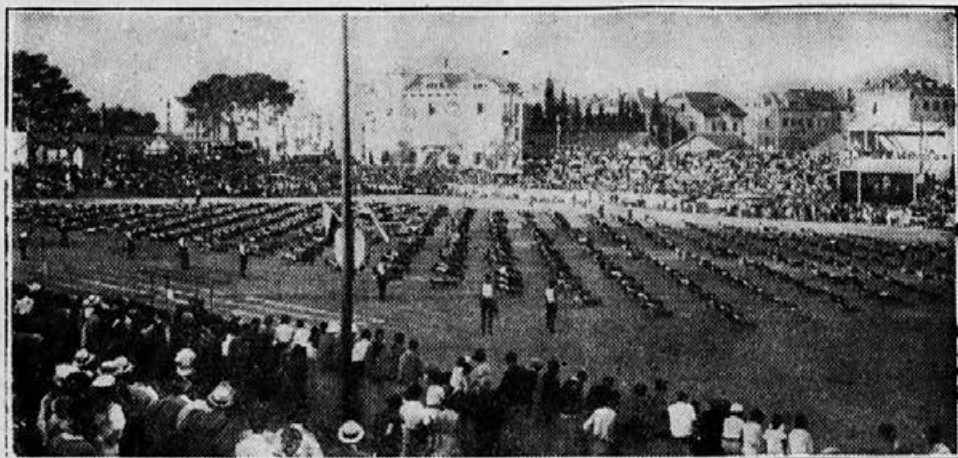
Najveća ovogodišnja sokolska priredba u SKJ bio je slet Sokolstva na Jadranu, održan u Splitu 28. i 29. juna. Ovaj slet bio je obvezatan za župe Split, Šibenik-Zadar i Sušak-Rijeka, ali je u velikom broju pohrlilo na naš sinji Jadran također i članstvo i iz ostalih župa; naročito brojno bile su zastupane župe Zagreb, Novi Sad, Skoplje i t. d. U glavnim slet-

Split

skim danima sabralo se je u lepom Splitu zastalno oko 15 000 braće i sestara iz cele države.

Predsletski dani, namenjeni takmičenjima i nastupu srednjoškolske omladine i to 13. i 14. juna, a za vojsku i mornaricu 20. i 21. juna, uspeli

Proste vežbe članova

su veoma lepo te su bili uvod u glavne i ujedno zaključne sletske dane 28. i 29. juna, koji su po najlepšem vremenu doneli sletu Sokolstva na Jadranu potpun uspeh.

U subotu 27. juna održavala su se župska takmičenja članova, članica, te muškoga i ženskoga naraštaja. Svih takmičara i takmičarki bilo je 157. Od ženskoga naraštaja u nižem odeljenju bila je najbolja Drezga Katica (Split), koja je postigla 54 tačke, u višem odeljenju pak Mrkušić Maja (Split) 62:90 tačke. Od naraštajaca u nižem odeljenju došao je na prvo mesto Pezrek Boris (Sinj) sa 73:50 tačke, u višem odeljenju Avelini Joso (Hvar) sa 74:50 tačke.

Starosta br. Zamoyski predaje zastavu starosi Sokolskog društva Split br. Pavičiću

Na Vidovdan 28. juna ogromno mnoštvo Sokolstva zajedno sa vojskom i splitskim građanstvom proslavilo je na najlepší i najdostojniji način taj istorijski dan ujedinenjog jugoslovenskog naroda. Popodne bila je na lepo uređenom sletištu — igralištu splitskog Hajduka — javna vežba, kojoj je prisustvovalo do 15.000 ljudi. Tom prilikom bila je razvijena zastava, koju je Sokolskom društvu Split darovao starešina poljskog Sokolstva br. A. Zamoyski, koji joj je i kumovao. Javnoj vežbi i svim ostalim sletskim svečanostima prisustvovali su također braća i sestre Čehoslovaci, koji su u brojnem zastupstvu pohitali na naš Jadran. Predvodio ih je načelnik ČOS br. Agathon Heller.

Sledećeg dana, dne 29. juna, pre podne krenula je sa sletišta i prošla splitskim ulicama veličanstvena povorka, koja je brojila više tisuća članova, članica te naraštaja burno i oduševljeno pozdravljena od silnog mnoštva sakupljenog građanstva. Povorka se je zatim zaustavila na Francuskoj obali,

gde je preko 20.000 ljudi saslušalo lepe i oduševljene govore, koji su odisali vatrenom ljubavlju prema sokolskoj ideji, kralju, našoj lepoj domovini i našem Jadranskom moru, koje će Sokolstvo, ustreba li, braniti do zadnje kapi svoje krvi.

Popodne toga dana održana je ponovno na sletištu javna vežba, na kojoj su bile ponovljene vežbe prvoga dana, a izvele su se također i neke nove. Nastupilo je i 320 braće seljačkih Sokola iz župe Skoplje, koji su Sokolskom društvu Split predali grudu zemlje sa Kosova i Kumanova i jasno istakli, da smo svi, od Kajmakčalana do Triglava, sinovi i kćere jedne te iste majke Jugoslavije. Vežbe sa štapovima izvela su braća župe Skoplje upravo uzorno, a također i druge tačke bile su izvedene na opće zadovoljstvo.

Svi, koji smo pohrlili u Split, opet smo se još više oduševili Sokolstvom te ćemo se tako sa još većim marom i zanosom pripravljati za svesokolski slet, koji će se naredne godine održati u Pragu.

Zbor na Francuskoj obali nakon povorke

Kupanje i sunčanje.

Sada, u julu i augustu, doba je kupanja i sunčanja. Izrabite, dragi naraštajci i naraštajke, to vreme za temeljitu okrepu zdravlja i mišica na suncu, na zraku i u vodi. Pri kupanju budite oprezni! Vi, koji ste neplivači, nastojte čim pre da se naučite plivati, jer plivanje spada među one prijatne i korisne telesne vežbe, koje svestrano razvijaju mišićje, a pored toga pružaju mnogo veselja i zabave. Desi li vam se prigoda, vežbajte se također i u spasavanju. Naravno, u tom slučaju treba da pazite, da vam se ne dogodi nesreća. Pa također i razne druge telesne vežbe mogu se izvađati u vezi sa kupanjem. Bacanje kugle, rukoborba, bacanje koplja, skokovi i t. d. Uvek i svuda nastojte da spojite korisno sa ugodnim.

Krafka istorija sokolske misli.

Istorija sokolske misli stoji u uskoj vezi s istorijom čehoslovačkog naroda, a datira od onoga vremena, kada je pokret za slobodom obuhvatio veliki deo Evrope. To je burna i krvava 1848. godina, koju je i naš i čehoslovački narod dobro upamtio. Nakon ugušenja revolucije zavladao je u zemljama pod Austrijom strašni Bachov apsolutizam, koji je pretio nacionalnom opstanku austrijskih slovenskih podanika. U Češkoj je ovaj režim doživio svoju kulminaciju. Policija je zabranila štampu, proterala sve istaknutije narodne vođe i nemilosrdno gušila svaki narodni pokret. Takvo stanje nije moglo dugo potrajati. Spoljašni neuspesi Austrije bili su posmrtna pesma Bachovom apsolutizmu.

U tom kritičnom periodu počinje se nacionalna svest kod Čeha jače ispoljavati. Dr. Miroslav Tyrš uvideo je, da su za održanje čehoslovačkog naroda potrebni fizički zdravi i moralno jaki pojedinci, koji će u svakom času žrtvovati sve svoje snage za dobro domovine. On se zanosio viteštvom starih Grka, želeo je da se njegov narod oslobodi neprijateljskog jarma i da preporoden dočeka lepšu budućnost. Svoju misao saopštio je Fügneru i nekolicini drugova, kod kojih je naišao na potpuno razumevanje. Radilo se bez buke i reklame, jer su prilike tako htele. U tome radu zatekla ih je značajna 1862. godina. Tyrš i prve njegove pristaše osnovaše početkom ove godine u Pragu, prvo društvo, koje dobi naziv »Soko«, ime koje su Česi uzeli iz naših narodnih pesama, kao simbol junaštva i srčanosti. Pod maskom telesnog vežbanja, počelo je ovo društvo svoju nacionalnu misiju, koja je bila uperena protiv germanskog neprijatelja. Dakle, gimnastika mu je bila samo sretstvo za postignuće cilja!

Odmah iza osnivanja praškog »Sokola« raširi se sokolska misao i po ostalim delovima Češke, odakle pređe i među Južne Slovence, u prvom redu među Slovence. Slovenci su ozbiljno shvatili ulogu sokolske misli i nastojali svim silama da tu misao rašire i održe. I uspeli su. Po ugledu na slovenačke Sokole osnovaše Hrvati i Srbi svoja sokolska društva i tako u trećoj i četvrtoj četvrtini prošloga veka dobismo tri izrazita predstavnika našega Sokolstva: slovenačko, hrvatsko i srpsko. Razume se, da se sokolska misao raširila i po ostalim delovima današnje naše domovine. Svuda se počeo osećati novi život, a veza u bolju budućnost i želja za slobodom i ujedinjenjem obuzela je svom silom čitav naš narod. Državna vlast ometala je na svakom koraku sokolski rad. Ona ga je ometala, ali ga nije mogla omesti.

I tako je naš narod, u većitom strahovanju i proganjanju, dočekaao 1914. godinu.

Hitci Gavrila Principa u Sarajevu odjeknuše po čitavom svetu. Povede se tada strahovito, krvavo kolo, u kojem se istakoše i naš narod i naši Sokoli.

Svršetak svetskoga rata doneo je pobedu sokolskoj misli: od Triglava do Vardara, od Drave do Jadrana zaleprša se zastava Jedinstva, a pesma Slobode odjeknu širom naše domovine!

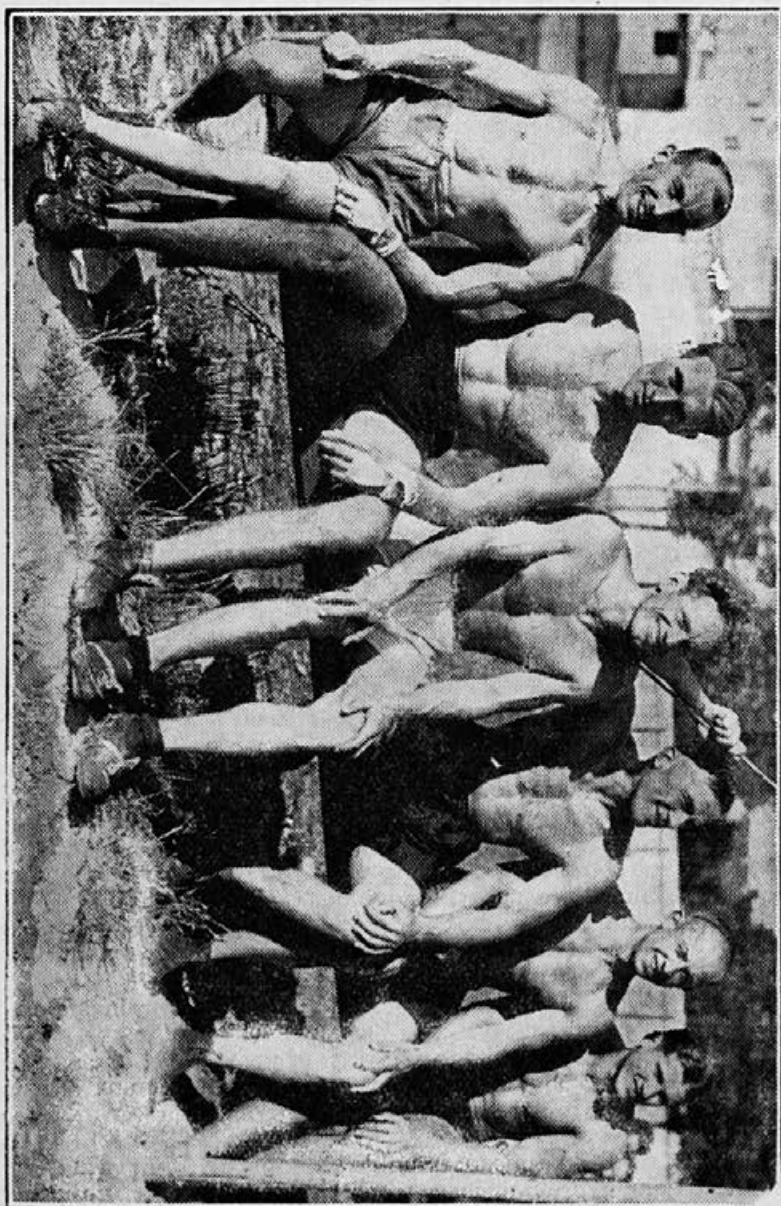
U novoj, slobodnoj domovini, Jugoslovenski Sokolski Savez nastavi svoj rad, koji su donekle, na žalost, ometale separatističke težnje pojedinih ljudi i društava. Ali, sve je bilo uzalud.

Svestan svoje zadaće Jugoslovenski Sokolski Savez nastavio je započeti posao: proširio je i učvrstio misao jugoslovenskog jedinstva u našem narodu, koju mu je neprijatelj hteo da izbije iz glave. Prema vani dobili smo veze s bratskim čehoslovačkim, poljskim, ruskim zagraničnim i lužičko-srpskim Sokolstvom i sa svima ovima obrazovali jedinstven Savez Slovenskog Sokolstva.

Tako je sokolska misao, ponikla u ropstvu, obuhvatila sve Slovence i snažnim zamahom prekinula sve neprijateljske planove, koji su bili upereni

protiv slovenskih narodnih i državnih interesa. Bratska uzajamnost i slovenska solidarnost nadoše izraza na velikim sokolskim sletovima, koji postadoše važan faktor za upoznavanje i zblizavanje slovenskih naroda. Posle oslobođenja manifestovala se sokolska misao na praškim svesokolskim sletovima 1920. i 1926. godine, koji su za čitavo Slovenstvo značili veliki napredak. Česi, Poljaci, Lužički Srbi, Rusi i Jugosloveni pružili su jedni drugima ruke i zagrljeni poklonili su se grobu slavnog i neumrlog Tyrša!

5. decembra 1929. godine stupilo je naše Sokolstvo u jednu novu fazu: osnovan je Soko kraljevine Jugoslavije pod starešinstvom Nj. Vis. prestolonaslednika Petra. Pod Njegovom visokom zaštitom, i uz pomoć države i naroda, naše je Sokolstvo pošlo putem, koji će ga dovesti do konačne pobe-
.....

Naša braća lakmičkarl trenirali su u Ljubljani za svesko prvenstvo pojedinaca na međunarodnom gimnastičkom takmičenju u Parizu (11. i 12. jula). Izveštaj o rezultatu takmičenja objavljen u narednom broju Sokolca. Braća s leve na desno su: Štavelj, Gregorka, Primožič, Šumi, Štefanović i Forte

Pile i žaba.

Žaba je dolizla iz rupe i zakreketalala u travi. Pridošlo je pile, pogledalo žabu i reklo: »Što radiš pak tu, ti gola i naduta?«

»Muhe lovim, rutavče!«

Pile uvredeno, suznim očima potrčalo je majci koki.

»Zašto plačeš, dete?«

»Žaba lovi u travi muhe i ukorila me je!«

»Kako te je ukorila?«

»Rutavče, mi je rekla.«

»Da li je nisi moguće uvredio?«

»Ne. Pitaao sam je, što tamo radi?«

»No, dobro, pitaću je, zašto te je ukorila?«

Pile je povelu koku k žabi. Stara koka je uljudno zakokodakala:

»Dobar dan, gospa žaba!«

»Dobar dan, gospa koka!«

»Moje pile ste tobože prekorili da je rutavac. Ako je to istina, želim znati, zašto ste to učinili?«

»Istina je, tako sam mu rekla. Kakav pozdrav — takav odzdrav. Nazvalo me je golom i nadutom. Također i priprosta žaba, kao što sam ja, ima svoju čast.«

Koka joj je dala pravo i opomenula svoje pile: »Drugi put pak pazi! Uljudno pitaj, pa ćeš dobiti i uljudan odgovor!«

Medič Pavel, Ljubljana:

Ornamentalno pismo.

Ako pogledaš razne pozivnice ili napise po izlozima naših trgovina te plakate i reklame, odmah ćeš se uveriti, kako je u naše doba reklame i plakata važno lepo dekorativno pismo.

Ornamentalno pismo mora biti jednoliko gusto i da glatko teče. Kako ćeš to postići, pokazuje ti napis 1 i 2. U primeru 1. slova su pisana u jednakim međusobnim razmacima. Reč je rastrgana naročito među slovima L i T te T i V. U primeru 2 polja su između slova po opsegu jednako velika (polja su na slici nacrtna). To pismo, kaže se, glatko teče. Da pismo glatko teče, moraju dakle polja između slova biti po opsegu jednaka. U primeru 1 i 2 vidimo, da slova T i L pismo odviše jako trgaju. Da izbegnemo tim nedostatcima, ta slova moramo napisati nešto uža i primaknuti ih bliže susednim slovima.

1. napačno

PULTAVA

2. pravilno

PULTAVA

3. napačno

MILO

4. pravilno

MILO

5. napačno

BRDO

6. pravilno

BRDO

Treba također paziti i na ona slova, koja međusobno graniče sa uspo-
rednim crtama n. pr. M I, J L, I R, A V i t. d. To ti jasno pokazuje primer 3.
Takova slova su M, I i L. Pisao sam ih preblizu zajedno. Ista reč je pravilno
pisana pod 4. Dakle, već u začetku reči moraš paziti na pravilnu raspodelu
slova.

Slova B i R imaju mnogo crta, stoga jako prekriju prostor. Slova O i C
slabo prekriju prostor. Reč pod 5 pokazuje nam, da B i R zgušnjuju, D i O
pak razređuju pismo. Prva dva slova treba da razmakneš, zadnja pak dva
da približiš (sl. 6).

7. MI GREMO NAPREJ, MI ŠTRELCI
8. MI GREMO NAPREJ, MI STRELCI
9. Mi gremo naprej, mi strelci
10. *Mi gremo naprej, mi strelci*
11. *Na nebu je dan, nad gorami je dan
a zarjo zakriva nam jata vran*

Slika 7 pokazuje nam uspravno pisanje velikih slova, slika 8 pak koso pismo.

Na slici 9 vidite uspravno pismo s malim slovima. Srednji prostor je veći od gornjega ili donjega. Neka slova su među sobom povezana.

Na slici 10 vidi se pismo iz malih slova, koje se po svojem značaju dosta približuje pisanom pismu. Srednji prostor je manji od gornjega ili donjega.

Sva ta pisma pisana su s redis-perom.

Pismo pod 11 pisano je sa običnim perom; to pismo je živo i naročito je zgodno, jer uvek nemaš pri ruci redis-pera.

Tiskana latinica:

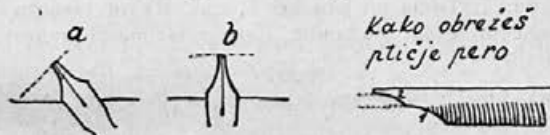
ABCDEFGHIJ
KLMNOPRSUVZ
WXYZQ

abcdefghijklmnop
noprstuvwxyzq

Kurzivna pisava:

*Mi, kar nas je kovačev,
mi bomo vsi kovali*

*kovali svoja srca,
kovali svoj značaj*

bičem da tekućina lepše otiče, zatim iz linolejevih pločica, koje treba radi čvrstoće podložiti sa drvom, pa također i iz ptičjih pera ili iz trske.

Pisaljke iz ptičjih pera i iz trske mogu biti nerasporene ili pak rasporene.

Nerasporena pera treba često da namačeš; za ova je najbolji tekući tuš

Rasporena pera, naročito ona sa vrškom, treba namakati u režu tekućinu, pa je za ova najbolji ponešto razređen tuš, nadalje naribani tuš, a također i obično crnilo.

Odrezano pero možeš držati koso na crtu (vidi sl. a), ili pak uporedo sa crtom (sl. b). Možeš pisanje na drugi način olakšati i time, ako pero zavrtiš, da desni ugao stoji više.

Ako dekorativno ispisuješ veći prostor, treba da paziš na lep raspored pisma, da napisi po

Velika tiskana slova latinice razvila su se iz rimske abecede. Dubli su ih u kamen, pisali pak s plosnatom kičicom ili pak s odrezanim perom iz trske. Na starom rimskom nadgrobnom kamenju imaš prilike da se diviš tom lepom, jednostavnom i plemenitom pismu, koje nazivamo kapitalnim pismom. To se je pismo u toku stoleća razvijalo i menjalo i nastale su t. zv. minuskule, mala slova tiskane latinice. Ta slova sa velikim slovima kapitalnog pisma sačinjavaju tiskanu latinicu.

Kosu, više ležeću latinicu, nazivamo kursivnim pismom.

Za pisanje tih pisama danas imamo najraznovrsnija pera. Za kružno pismo upotrebljavaju se naročito pera tvrtke Heintze et Blankertz, nazvana »Ato«, »Toh«, i t. d., koja imaju vršak sličan onome na redis-perima, da tekućina ne otiče prebrzo i pre-gusto na papir. Možeš ih također i sam napraviti dosta lako i to iz klinasto zašiljenog lipovog drvca, s izdubenim žle-

VESEL BOŽIČ
IN
SREČNO NOVO LETO
1 9 3 2
VAM ŽELI
VAŠ
IVAN

Osnutek za voščilo

čitavom papiru ne budu samo tamo amo razmetani i bez ikakova reda. Pri prosuđivanju lepog dekorativnog pisma, nije dovoljno da su lepo pisane pojedine reči, već treba da bude lep i celokupni utisak ispisanog prostora.

.....
Francevič:

Pomenek na šetnji.

Moj sestrič, to je sestrin sin, čeprav bistroumen, je svetu še neznana veličina. Njegov oče, moj svak, mu je izbral slavno ime Radoslav. Sinko se že nekaj let podpisuje: Rado Sodar. Ta tvrdka pa se mi vidi nekoliko zanimiva. Napisana na stekleno šipo se da čitati v hiši kakor zunaj. Samo poskusite.

Maja meseca se je Sodarjeva družinica preselila v Zagreb. Mimogrede so me obiskali v mojem mestnem bivališču. In tisto nedeljo popoldne sem imel sestrnika na skrbi. Krenila sva na izprehod skozi predmestje ob kanalizirani rečici.

»Ujček, Indijanec gre!« se zdrzne jari junak, ugledavši močno zagorelega moža, ki domala nag, edino v črnih kopalnih hlačah, stopica po vrtu okoli nedograjenega doma ter ukazuje delavcem.

»Beži, beži, to ni ameriški rdečkožec, kakršne poznaš iz indijanaric, ampak naš domačin, vnet pristaš solnca in zraka. Rekel bi mu golotinar ali nudist, kakor se izražajo tuji učenjaki. Po vrhu ga poznam. Uradnik je in se kliče Toma Hauk.«

»Toma Hauk!« osupne sestrič, »saj tako pravijo po indijansko bojni sekiri. Čuj, ujček, morda je pa vendarle prilomastil preko velike luže k nam?«

»Ah, kaj še! Hauk je štajerski priimek, Toma pa isto ko Tomaž. Kakor nemara veš, se apostol Toma slavi tik pred božičem, kadar so koline. Zato v Dalmaciji svare prežavca ali šeškarja ob onem času takole:

Sveti Toma, ubij prasca doma,
ne skitaj se po selu,
da te ne udru batom po čelu.

Upam, da si razumel, kar sem ti povedal?«

»Menda sem, ako skitati se pomeni: potikati se, potepati se.«

»Seveda. Tako se govori po vsem slovanskem svetu.«

»Ujček, ali se ni neki narod imenoval Skiti? Bržkone so bili to kočevniki, nestalni ljudje?«

»Viš ga, pogodeta! Uganil si. Stari Grki so nazivali Skite neznane klateške rodove, nastanjene po srednjeazijskih in južnoevropskih stepah. Eno teh plemen je samo sebe v južni Rusiji nazivalo Skolote, to so bili arijci — gospodje — torej nam sorodni.«

»Ali se pravi tudi po naše Skolot?«

»Kako pak. Seveda, če je ta naziv v istini ruski, bi se moral pri nas izrekati: sklat. Tako se pa v resnici po naših krajih reče plaščarjem, potepinom, rokovnjačem. Zgodovinar A. Sobolevskij je celo dokazoval, da je praslovanski jezik nastal iz slavo-baltščine ter irano-skitsščine. Vendar A. Pogodin je letos pobijal to trditev, češ, da Sobolevskij ni dobro pogodil.«

»Slišiš, ujček, ali se še dandanes kod rabi beseda Skit?«

»Nič več med preprostim ljudstvom. Izobraženci kajpak izraz še uporabljajo. Tako je pred mesecem skupina ruskih obraznikov in slikarjev v Pragi pod imenom Skiti priredila razstavo, med njimi Sergej Mako in osobito slavni Mark šagal, znan po vsej Evropi kot Marc Chagall. To so samozavestni umetniki, mojstri čopiča, ki hočejo iz sebe kaj ustvariti, ne da bi posnemali tuje vzore.«

»Ujček, ali so skavti isto kot Skiti? Potikajo se, kakor slišim, mnogo po svetu.«

»Angleški samostalnik scout znači izvidnika, oglednika, izposojen pa je iz stare francoščine, kjer escoute pomeni prisluškovalca. Pred 20 ali 30 leti so dečki

v širokih burskih klobukih pričeli širiti zahtevo: dajte nam vzduha, luči, solnca. Malo pred njimi je že Svicar Rikli na kraljevskem Bledu izvajal geslo:

Voda zdravje prinaša,
zrak jo prekaša,
svetloba rešitev je naša.«

Prispela sva mimo cerkve, kjer se nad solnčno uro blešči v zlatih pismenkah latinski napis:

Non numero nisi horas serenas.

»Vidiš, Rado, ta časovnik je vsega priporočila in posnemanja vreden, ker se drži načela: samo vedre ure štejem. To je vzor za optimista. Razumeš: optimizem je nagnjenost, da imamo stvari in razmere za dobre. Ugodne strani vedno poudarjam, slabe tajim, ako sem pravi optimist. Takšen bi moral biti vsakdo, potem se ne bi nihče zlepa dal oplašiti po kakem neuspehu. Pragmatični Američani že nekaj let ustanavljajo optimistične klube ali krožke, ki uspešno klubujejo in kljubujejo črnoglednosti, čemernosti.«

»Ujček, si že slišal zgodbo s stricem Veselkom? Ta, se mi zdi, je zgled pravega optimista.«

»Kako pa je bilo? Kar na dan z besedo.«

»Pri nas je bila jeseni povodenj. Veselko je moral zlesti že na streho svojega mlina. Tedaj privesla v čolnu sosed mimo in zavpije: »Hej, prijatelj, ali so tudi vam vse kokoši potonile?« »Kokoši že, ampak race in gosi znajo plavati,« se odreže stric Veselko. »Sadovnjak je čisto poplavljen...« »Že res, ampak letos bi bil pridelek tako in tako slab, ker je slana cvet pomorila...« »Voda sega že črez okna...« »I, glejte si no, saj je bil že čas, da se omijejo.« Veselko je pristen optimist, jeli?«

»Ti si zares pogodé.«

Solnce je bilo tik pred prepadom. Velika, žolta obla z globoko rdečim obodom. Mirno sva mu zrla v obličje, a da še z očesom nisva trenila.

Ker se po francoskem pregovoru vsaka reč konča s pesmijo, sem Radu Sodarju priporočil Jenkovo »Vodilo«:

Žalosti se znébi,
preden dan ugasne,
al spomin ohrani
na trenutke jasne.

To vodilo zlato
za življenje kratko
kožo ti ohrani
dolgo časa gladko.

Samoobrana.

I.

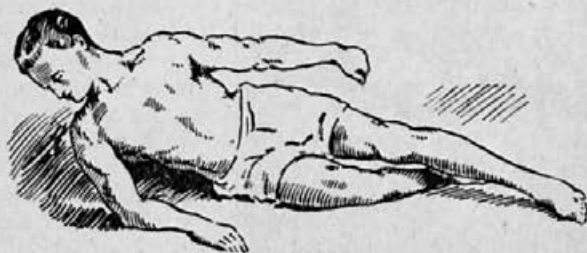
U posleratno doba silno su se razmnožila razna zločinstva, pa stoga i svaki od nas također može doći u prigodu, da ga neko napadne. Ko se ne zna obraniti, taj je onda izgubljen. Već i sam strah po sebi kao i svest o vlastitoj slabosti čine čoveka strašivcem, koji se ugiba svakoj borbi i u svakoj takovoj prilici daje petama vetra. Takovi pak mi ne smemo biti! Kakova je pak razlika med strašljivcem i jednim odvažnim čovekom, koji se ponosno suprostavi svakoj opasnosti i odlučno joj gleda u oči. Srčanost, odlučnost i muškost treba da budu uzor sokolskom naraštaju.

Ipak nebi bilo pametno suprostaviti se napadaču, kad nebi već unapred znali, kako ćemo ga se obraniti. Odluku u borbi ne smemo prepustiti samo slučaju, jer bi to moglo za nas biti isto tako zla kao što i dobra. Također ni na oružje se ne smemo previše zanašati. Ta obćino ga sobom i ne nosimo. Ali mi pak nosimo svoje telo. To moramo oboružati neustrašivim duhom. Spretn čovek lako će se snaći u svakoj stisci. Stoga svoje telo moramo tako dobro izvežbati, učiniti ga jakim i okretnim, da bi se mogli obraniti u svakoj prigodi, pa također i od neočekivanog napadaja.

U sledećim poglavljima bavićemo se obranom protiv najčešćih i najuobičajnijih napadaja. Najpre treba da se naučimo, kako treba pasti a da se ne udarimo. Baš sasvim lako može da nas protivnik napadne tako snažno i neočekivano, da nam nije moguće uzdržati se od pada na zemlju. Nesretan pak pad može lako da znači konac borbe i poraz.

Ko ne zna da dobro padne, obićno kuša pad ublažiti time, da postavi ruke. Međutim time se samo može da ozledi, izvine ruku, teže ošteti pesnicu, podlakticu ili nadlakticu, pa čak i slomi ruku. U svakom ovakovom slučaju, naravno, mora se podleći.

Zato treba da se naučimo pasti tako, da se zapravo samo prevalimo i spretno preokrenemo, a u isti tren da se opet nademo na nogama, pripravnim za borbu.

Slika 2

Nećemo se u tom slučaju ustavljati, već tako, da prsti budu okrenuti prema telu (slika 1.), ruku položimo na zemlju, prevalimo se na podlakticu i nadlakticu i na hrbat, dignemo noge, jednu skupimo nešto bolje, naglo se postavimo na nje i okrenemo se protiv protivnika

Druga je pak stvar udari li nas napadač od spreda. Taj pad i također pad na stranu promenimo, pre nego padnemo na zemlju, u pad nauznak i

Slika 1

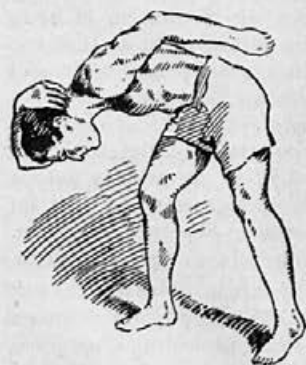
Možemo pasti na sve strane: svaki pad pak pre nego se nademo na zemlji, treba da umemo lako promeniti, kao u pad napred i prema unutra ili nauznak i prema unutra.

Pretpostavimo da nas neko zaskoči otraga. Napadač je bio neočekivan te nas nagne ponešto na desno; uzdržati se na nogama ne možemo, moramo pa-

ćemo postaviti desnu ruku

ćemo postaviti desnu ruku na zemlju, dignemo noge, jednu skupimo nešto bolje, naglo se postavimo na nje i okrenemo se protiv protivnika

prema unutra; okrenemo se približno za 45° n. pr. na desno, te držimo desnu ruku pregibanu pred telo. Pre nego što padnemo na zemlju, to jest u času kad je telo nekako 20 cm nad zemljom, udarimo snažno s desnom podlakticom i desnim dlanom o zemlju, čime pad ublažimo. Telo još pada na nadlakticu i tek onda na hrbat. Ostanemo ležati na hrbtu, skupimo nad sobom noge i branimo se od daljnega napadaja nogama, dok se protivnik nalazi tako blizu, da nam nije moguće dignuti se bez opasnosti. Ta dva pada — naravno na sve strane dobro uvežbana — zapravo bi nam dostajala za sve moguće slučajeve, ali ipak dobro je da upoznamo i naučimo još tri naro-

Slika 3

Jedan je pad baš pravo nauznak. Ako nas protivnik zaskoči odspreda, stupimo nehotice jedan korak natrag, i jer se nebi mogli na nogama uzdržati, sednemo na zemlju tik uz petu zadnje noge, prevalemo se nauznak i pri tome zadržimo jednu nogu jako zgrčenu i pomoću ove se opet dignemo.

Pri padu napred možemo se lako raniti u glavu; tome ćemo pak izbeći, ako se premetnemo napred; naskok otraga prisili nas i nehotice da stupimo jedan korak napred, glavu obuhvatimo s jednom rukom u zatiljku i pritisnemo ju na prsa (slika 3.), te je na taj način očuvamo od ozlede. Na zemlju se spustimo sa skupljenom rukom (laktom — tu pazi na lakat) prebacimo se na hrbat i dignemo se na jednu nogu, koju smo opet jako skupili. Zatim se još jednim

naglim okretom okrenemo protiv protivniku.

Na koncu želimo pripomenuti još jedan pad napred. Može se lako dogoditi, da nas protivnik zaskoči otraga udarcem u bedra. Padamo napred, ali sada se ipak ne možemo skupiti, jer nas je protivnik udarcem svinuo. Ovde ćemo se poslužiti sledećim načinom: izbočimo se u luku i još više svinuti se. Na zemlju spustićemo se najpre stegnima, nato trbuhom, s prsima i onda laktima. Pri izbočenju preporučamo okrenuti se na bok, jer po svršenom padu tako možemo lako položiti glavu na nadlakticu i time zaštititi nos od udarca o zemlju.

Sve padove vežbajmo najpre na strunjačama. To vežbajmo ponajpre sami, a tek onda, kad se u tome izvežbamo, pokušajmo u dvojicu, i to na način, da uvek izvedemo izvesan pad. Kada se dobro uveštimo u padovima na strunjači, počnemo vežbati sve padove na goljoj zemlji. Ispočetka će to moguće biti neprijetno, ali tome se treba pomalo priučiti. Ta pri istinskom padu također nećemo imati prilike da skačemo u vežbaonicu po strunjačku, kako bi ublažili pad! (Nastaviće se.)

Lj. Mlakar, Ljubljana:

Ob petdesefletnici Jurčičeve smrti.

Pisatelj Josip Jurčič se je rodil 4. marca 1844. leta na Muljavi (na Dolenjskem) in je umrl 3. maja 1881. leta v Ljubljani. Bil je glavni urednik Slovenskega Naroda, ustanovitelj in solastnik Ljubljanskega Zvona, predsednik Dramatičnega društva, mestni odbornik ljubljanski itd. Umrl je za jetiko. Hudo bolan je še spisal zgodovinsko tragedijo Veroniko Deseniško, zajeto iz zgodovine poslednjih celjskih grofov, in napisal 11 poglavij Rokovnjačev. Ta roman, roparsko romantiko z realističnimi osebamami je dokončal Jurčičev prijatelj Janko Kersnik. (Natančneje življenjepisne in knjižne podatke si radi pičlega prostora oglej v Grafenauerjevi Kratki zgodovini slovenskega slovstva!)

Jurčič se je vestno pripravljaj za svoj pisateljski poklic. Kot mlad dijak je pazljivo čital Levstikovo razpravo *Napake slovenskega pisanja*, njegov potopis *Potovanje od Litije do Čateža* in povest *Martina Krpana*. V *Napakah* je Levstik zahteval, da se pisatelj uči od preprostega naroda, da se morata, ko se dajejo našemu jeziku pravila, Dolenjec in Notranjec »na pričo poklicati«, da ne odloča samo gorenjska svojeglavnost. Trdil je, da je dolensjčina zaklad našega jezika v oblikah, besedah in prigovorih. Spis je končal s pozivom: »Bog živi kritiko!« V *Potovanju* je podal dotedanjo literarno bilanco in načrt za bodočnost. Z *Napakami* je torej položil temelj in podal smer slovenskemu literarnemu jeziku, s *Potovanjem* se je pa dotaknil snovi in vsebine literarnih proizvodov.

Za Jurčičev razvoj so bile važne naslednje Levstikove misli: Slovencem bi hudo ustregel, kdor bi znal resnico zavijati v prijetne šale. S takim pisanjem bi se ljudstvo budilo ter bi se mu vzbujalo veselje do knjig. Pisatelji bi morali pisati v domači besedi, domačih mislih, na podlagi domačega življenja, da bi Slovenec videl Slovenca v knjigi, kakor vidi svoj obraz v ogledalu. Med drugim je Levstik nasvetoval tudi nekaj domačih snovi, n. pr. šaljivi tip Ribničana, rokovnjače in desete brate, pravljice iz turških bojev, tihotapce in vojaške begunce. Potožil je, da poezija našega naroda umira. Z *Martinom Krpanom* je pokazal, kako je treba pisati na podlagi domačih predstav, narodnega jezika in snovi, da vidi Slovenec Slovenca v knjigi. Povest pripoveduje kmet Močilar, ki na široka kmečka usta robi in zavija besedo.

Ta Levstikova gesla so razgrela drugošolca Jurčiča. V njem je našel Levstik moža, ki je izvršil njegov literarni načrt, ko nam je v domači besedi popisal desetega brata, rokovnjače, tihotapca, vojaškega begunca ter nam nazorno obujal spomine na turške boje. Preden se je pa lotil dela, se je pridno učil narodovega jezika. V svojo beležnico si je zapisoval narodne pregovore, izreke in izraze ter krepke narodne metafore. Jurčičev besedni zaklad, skladnja in frazeologija temelje na dolensjčini, ki jo je priporočal Levstik.

Mladi Jurčič je pisal zase tudi študije zanimivih značajev, ki jih je našel med ljudstvom. Zato je rad zahajal med stare in nepopačene ljudi, da bi se med njimi navzel narodovega jezika in značaja. Iz ljudskih ust je zapisoval narodne pesmi, pravljice in pripovedke, smešnice in zabavljice, nato je šele dal natisniti svoj zapisek, pripovedko »O beli kači«.

Tako pripravljen je pričel Jurčič s samostojnim delom in se je prikupil starim in mladim. Narodno blago in domača zgodovina sta mu bili tkanini, kamor je skušal vplesti doživljaje svoje lastne domišljije. Na teh dveh temeljih, na pravljici in domači zgodovini, je n. pr. nastal *Jurij Kozjak*. Delo je vlekle, ker so bila pozorišča povesti splošno znana, dalje pa radi svoje snovnosti, bogastva in pestrosti zunanjih dogodkov.

Jurčič je temeljito študiral dolenskega kmeta in plod teh »kmečkih študij« je bil njegov *Domen*. Tukaj že najdemo nejasno izraženo misel, ki jo je Jurčič večkrat nazorno izrekel, da je tuja ali narodu odtujena gospoda, graščak in škric, v srcu naše ljudstvo zaničevala, a vendar je živela od žuljev tega ljudstva. Pa še na drugo Jurčičevo posebnost naletimo tukaj, na njegove vaške originale, ki jih je večasih etnografsko natančno, drugič pa humoristično popisoval. Sem spada *Vrban Smukova ženitev*, kjer je izpolnil Levstikovo trditev, da bi Slovencem jako ustregel tisti, ki bi znal resnico zavijati v prijetne šale. Tudi v *Desetem bratu* najdemo spomine na Levstika, ko je Jurčič večkrat sam priznal, da mu je dal idejo za *Desetega brata* Levstik s svojim fragmentom istega imena. Zanimivo je, da so v tem prvem slovenskem romanu kmetiške osebe skrbneje očrtane ko gosposke. Jurčič je gledal iz vasi v grad, bil je doma med kmeti, ki so mu bili kot reprezentantje lastnega naroda etično više od potujčene gospe.

»Naš Jurčič je namenoma in načelno prikazoval v historičnih figurah ljudi sedanjosti« (dr. Prijatelj). Tako je v *Hčeri* mestnega sodnika, ko je popisoval krivice, ki so jih tujerodni oblastniki prizadejali slovenskim meščanom, mislil na sodobne narodne borbe s tujci.

V *Sosedovem sinu* je upošteval Levstikovo kritiko *Desetega brata*, da med kmeti preveč popisuje proletarijat mesto trdne kmečke hiše, kjer moder mož in delavna žena »vladata sebi in svojcem na blagost.« To delo je pomembno, ker je

prva slovenska zares realno napisana umetnina. Jurčič je bil namreč po svoji krvi realist, a po literarni izobrazbi romantik.

Jurčiča je zanesla usoda med naše južne brate. Leta 1871. je bil pol leta urednik v Sisku. Tam je z zanimanjem opazoval ljudstvo in razmere in kot posledico tega opazovanja je smatrali povesti V vojni krajini in Na Kolpskem ustju. O tem je dr. Prijatelj zapisal te-le besede: »Visoko cenitev vsega svojinskega, to pristno slovansko individualistično noto je Jurčič povzel kot očividec iz svojega opazovanja naših južnih bratov in jo vpletel kot vodilni motiv v obe te dve svoji povesti.«

Dalje je Jurčič kot urednik Slovenskega Naroda mnogo pisal o jugoslovenski ideji, »o edinstvu Slovencev Hrvatov in Srbov ter je zlasti v dobi bosensko-hercegovske vstaje proti turški grozovladi netil z besedo in dejanjem ogenj jugoslovenske narodne vzajemnosti v borbi proti Turčiji, Ogrski, Nemčiji in Avstriji.« (Jutro 1. maja 1926.) Idejo jugoslovenske skupnosti in državne neodvisnosti najdemo skrito v Ivanu Erazmu Tattenbachu, romanu o Zrinjsko-Frankopanski zaroti. »Avtorja niso pri snovanju tega romana zanimale več tolikanj zgodbe srca in uma človeka, kolikor bolj mu je bila pred očmi »velika ideja, katera bi uresničena, bila našo slovansko in vso slovansko zgodovino predrugačila.« (Dr. Prijatelj.) Pisatelj je tukaj položil v zgodovinski okvir veliko časovno idejo.

Skušal sem podpreti dve svojstvi Jurčičeve literarne delavnosti: njegovo domačinstvo, da je izrastle iz domačih tal, in njegovo nacionalno orientiranost. Podal nam je prvi slovenski roman (Desetega brata), prvo tragedijo (Tugomera), izvršil je Levstikov epični program, sodeloval je pri raznih almanahih, bil je med ustanovitelji Ljubljanskega Zvona, izdajal je Slovensko knjižnico, bil je mojster v neprisiljeno didaktični ljudski povesti, zgodovinski in etnografski noveli ter realistični vaški povesti. Na njegovo prigovarjanje se je začel udeleževati javnega literarnega življenja Stritar in trojica Jurčič-Levstik-Stritar nam je ustvarila mladostovsko slovstvo.

Jurčičevemu spominu se najbolje oddolžimo, ako ga pridno čitamo, da spoznamo resničnost besed, ki jih je o Jurčiču zapisal Mijo Vamberger. Glase se: »Če berem Jurčiča, mi je pri duši, kakor da ležim v mehki travi pod domačo cvetočo jablano, nad menoj pa po vejicah drobne ptičice in čebele obirajo brenče dišeče cvetje.«

Albanske zgrade.

Mi, na zapadu naše države, kažemo Albanci, na istoku Arbanasi; turski se naime nazivaju Arnauti, grčki Arvaniti, a sami se nazivaju Škipetari. O tome nazivu i imenu potrošilo se je dosta mastila. To ime jedni izvadaju iz reči »skemp«, klisura, pečina, hrid, timor; to bi značenje naime lepo odgovaralo tom gorovitom kraju. Neki se pak priklanjaju latinskom izrazu »accipiter«, t. j. kobac, a također i reči »excipere« — razumeti.

Najnovije tumačenje pridolazi iz Atene. Ove godine je naučenjak Hadzis potakao to pitanje, približivši reč »skipetar« i »skipet«, t. j. puška, onomatopeičkom izrazu iz latinskoga, koji na italijanskom glasi schiopetto, schioppo, francuski pak escopette. Naziv »skipetaris«, čovek oboružan sa puškom, upotrebljava se u mnogim grčkim krajevima, osobito na Krfu. Stanovnici Krfa i Epira dali su taj pridevak ljudima, koji iz kuće ne idu nikada bez oružja, jer bi to bilo sramotno.

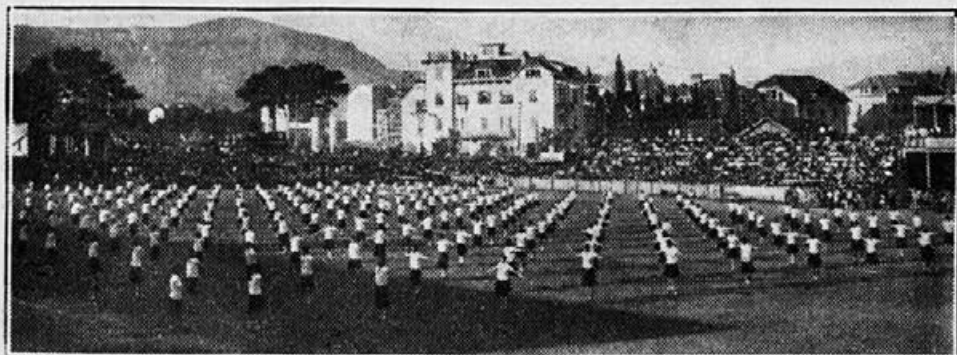
Ovoga sam se setio tada, kada mi je prijatelj Adolf B. pripovedovao ove svoje doživljaje iz susedne države.

Nakanio sam otići u Čurkaj. Do tamo, rekoše mi, da će biti četiri sata hoda. Po zemljopisnoj karti to bi na svaki način moralo biti još dosta dalje. Ali karta je albanska. Ko može da se na nju zanese? Pešačio sam već pet sati. Tada naidem na pastira i upitam ga, koliko ima još do Čurkaja? — »Slabe pola ure gospodine.« Išao sam još čitav sat. I tako po putu susretoh jednoga iz plemena Malisora »Dug život, sine planina! Koliko ima još do Čurkaja?« — »Za jedan sat, gospodine, stići ćeš na svoj cilj. Srećan put!« — Sunce pali, ja pak kašem i kašem već vsam sati. Preko prelaza naiđe jedan oružnik. Za vratom mu se njiše srebrn sat. — »Dug život, čoveče zakona, da li je još daleko Čurkaj?« — »Daleko, gospodine, jako daleko, preko tri sata.« Pogledam na kartu. »To nije moguće, prijatelju, da li poznáš put?« — »Kako da ne, gospodine više puta sam već prolazio.« — »I nisi nikada pogledao na svoju prekrasnu žepnu uru?« — »Čemu, gospodine? Stignem, kada Alah hoće.« — »Dobro a zašto mi onda kažeš vreme, ako ga ne znaš?« — »Nisam te hteo da rastužim, gospodine.« — Putujem dalje. Tamo preko visokog gorskog prelaza leži Čurkaj.

Žena nosi silno velik tovar sena prema selu. Pored nje ide prazan i bez ičesa njen gospodar i zapovednik. Puška mu na plećima. Stignem ih. Ja sam imao sa sobom za rezervu mazgu, bez tereta. Žena mi se smili i stoga ponudim njenom mužu, neka seno naprti na moju mazgu. »Čemu?« — reče mi, i prezirno se osmehne. Neko vreme idasmo skupa napred. Nežni muž se često opirao za mazgom. Najedamput me upita: »Da li mi zaista hoćeš posuditi do sela svoju mazgu, gospodine?« — Kad sam mu to potvrdio, vrli čovek posadi se na nju i odjaše do sela.

U Svetom Ivanu (Shingjon) je proštenje. Ženske imaju na sebi pisanu nedeljsku ozravu. Želio sam naime na učinim jedan snimak, nu trebalo je aparat eksponirati pola sekunde. Dakle morao sam da kažem ženama neka se što prirodnije postavie. I učinile su. Ukočeno su se držale i buljile ko tele u šarena vrata. — »Hoću da vas žive spravim unutra« — rekoh im, kad na to nastane neko živo uznemirenje. Moj pratilac me upozori, da samo muževlji srodnik može nagovoriti jednu ženu. Pozovem ga, neka se nepri-siljeno razgovara sa tom ženom. »To već smem,« odgovori, »ali samo u

prisustvu zakonitog muža « Nakon nešto odužeg traženja prispe također i taj i rado privoli, da će predamnom razgovarati sa svojom ženom. Ona je pak mučala kao riba. Običaj joj naime zabranjuje da odgovara u nazočnosti jednoga stranca. Zamolio sam joj muža, neka ovoga puta to prekrši i za to mu darujem krasan nožić. Muž se nije od toga branio i počne da se razgovara sa ženom, ali ona niti reči odgovora. Tada njega ostavi strpljivost i ženi će: »Slušaj ti, kravo zakravana, odgovaraj mi, strani gospodin želi da vidi tvoje zube « i strašno je izgrdi. Ona nam na to prezirno okrene leđa. Tada se njen muž zadovoljno osmehne i reče: »Inače je glupa kao guska, ali ipak zna, što se pristoji.«

Sokolski slet u Spliu: Vežbe članica sa čunjevima

Pišenca z Razorjem in Prisojnikom

Naši pesniki

Marjan Tratar, Trebnje:

Ob spomeniku brata Maleja.

Sokol v boju za naš rod si padel
mlad,
oj, mlad in blag, Sokolstvu vsemu
drag!

Kot borec si se skazal vsem junak.
Ovenčan s trnjem bil ti je obraz,
lovorjev venec narodu si dal.

Umrli si. — Ob letu smo se zbrali,
molčé smo zrli ti v obraz in nemo
stali,

a tvoj ponosni večni duh
lepote in dobrote poln,
enak bogastvu vseh planin,
junaku si enak postal: ostal si naš!
Umrli si!

Sokolstvu daješ večni spomenik
lepote in dobrote,
a naš ostaneš vsem vodnik
v delu za ves rod in njega slavo.
Antonu Maleju — poslednji Zdravo!

Dr. V. V. Rašič, Beograd:

Pri dizanju sokolane.

Ne zidamo Dom kameni
da nam traje dva — tri veka, —
več dižemo plam plameni
dok je sveta, dok je veka!
Da se diže i uzdiže
za svečani onaj čas, —
da se močno ispodize
na utehu i naš spas!

Ne zidamo Dom kameni
rad ukrasa i lepote, —
več dižemo Dom miljeni
radi bratstva i dobrote,
radi znanja, radi snage
na odbranu roda svog —
domovine naše drage —
i staroste kraljevskog!

Ne zidamo Dom kameni
da u njemu studen bude, —
več da svakog oplemeni
i iz njega jekne svude:
jačajmo se i združimo
srcem, mišlju, snagom svom,
bratski da se približimo
i zgrejemo ceo Dom!

Ne zidamo Dom kameni
da je samo nešto novo, —
več da bude Dom hrabreni:
gnezdo naše Sokolovo!
Pa zdravo nam! zdravo bilo!
Služi, Dome, smeru svom!
Pleme nam se sokolilo
na putu nam besmrtnom.

Micun Pavičević, Zagreb :

Kumanovo ...

Razvili se mrki oblaci i magle,
i dimovi praha ogrnuli polje;
nepregledne mase u susretu nagle;
u nered mnoštva klonu... Paloš kolje.

Krv puši... Urlik... Vapaj: vode, vode,
mati, umirem!... Unesi me, družo!...
Čeznuća... Tajac... Još bajonet bode,
i grabljivice poljanama kruže...

Svjetlost... Ulice kao srebrom trepte
i niču gradom mrke siluete,
to osvetnici na dušmanska groblja,
javljaju Vaskrs kosovskoga roblja...
Dok Kumanovo svetiteljskog lika
u njedra prima horde pobjednika...

Micun Pavičević, Zagreb :

Laž je da smo mi nemoćni i mali!

(Velemiru Čekerevcu).

»Moje je pleme hrid mrka i tvrda,
o koju su se razbijali vali:
silnih begova, Arapa i Kurda.
Laž je, da smo mi nemoćni i mali!

Jer svaki moj drug imaše sto srca,
i silnu srdžbu prikovanog Boga,
što se na krstu muči i koprcu
i blagosilja roba raspetoga!

Naše su duše vječni bol i muka
i burna povjest smrti bez jauka.
Laž je, da smo mi nemoćni i mali!«

Mačkov je kamen obavio čelo
krvavim plaštom. Ključa gvožđe
vrelo:
S majorom u krv momci popadali!

Kosovu.

Oj Kosovo — hvale što te ima!
Pet vekova tužno i žalosno, —
al' u nami, u srcima svima
ipak vazda slavno i ponosno!

Dično ime nosiš od Kosova,
al' slavnije s naših vitezova
čelik — bor'ca i čelik — sinova —
sve po izbor samih Sokolova!

Ti ne osta grobnica nam pusta
već poprište borbe i junaštva, —
ne pokri te pomrčina gusta
nego slava od sloge i bratstva!

S tebe sunce nama svojski sinu,
posta dika besmrtnog nam roda
i ukaza na svesnu silinu
novog doba, novog preporoda!

Oj, Kosovo, kolevko nam slavna,
s božurima kiti nam se s nova
nigde nema tako tebi ravna, —
gnezdo slavno naših Sokolova!

Podiži se posred naših gora,
proširi se do svakoga brata,
i zakrili i one sa mora, —
i Slovenca i brata Hrvata!

Amajlijo, ti nas vazda kreni,
s tebe samo nek' se tići vinu, —
s Božjom verom, slogom zapojeni,
sve za Kralja, Rod i Domovinu!

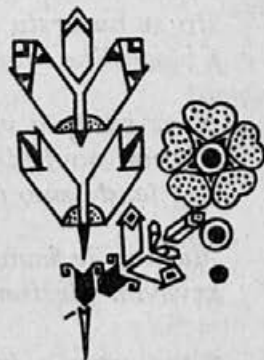
Rojec Fr., Radovljica:

Naša zastava.

Modro-belo-rdeče: barve
naše skupne so zastave,
ki naj vodi nas po potih
do največje sreče, slave!

V znak ljubezni, spoštovanja
dvigajmo povsod visoko
to zastavo z bistrim umom
in s pošteno, pridno roko!

In kot barve na zastavi
složni tudi mi bodimo,
se podpirajmo med sabo,
dom ljubimo in branimo!

Radovi našeg naraštaja

Pelozo Makso, Sušak-Trsat:

Utisci...

U Split! Dugo se spremamo da ga vidimo. Krenusmo iz Sušaka 27. juna rano u jutro. Parobrod kreće, ostavljamo Sušak, koji nam se po malo gubi iz vida. Vidimo ga u daljini — spojena sa Rijekom kao jedan jedinstven grad. Putujemo uz obalu. Ulazimo već u Kraljevicu. Ulaze Sokoli, idemo dalje. Žuri nam se, jer

»Daleko je biser mora,
Daleko je moj Split...«

Pevaju se pesme, igra se. Najdirljivija je svakako pesma »Marjane, Marjane«...

Prolaze pred nama primorske varošice Crikvenica, Selce, Mažuranićev Novi, uskočki i Kranjčevićev Senj i ostala seoca. Mali gradovi, stisnuti s morem s jedne, kršem s druge strane, puni su lepote. Neke zanimaju istoriske, druge prirodne lepote, a neke, na žalost, i primorsko vino. Ali se ne zadovoljavamo, već krećemo dalje. Prva je na redu Baška sa znamenitom pločom Zvonimirovom i lepim modernim kućalištem. I nju ostavljamo, te žurimo u Rab. Rab bejaše zadnja postaja. Sađ jurimo ravno k cilju. No to ne bejaše monotono. Prelazimo granicu savske banovine, te ulazimo u primorsku banovinu; nestrpljivo čekamo da vidimo — Zadar. Tužnu smo Učku malo pre izgubili iz vida, ali vidimo Cres, Lošinj.

Juri brod, teku i naše misli. Ne znaš ko teče brže. Brod ostavlja trag za nama, a i misli ga ostavljaju. Od Istre letimo na Zadar koji se već malo nazire. Što li se je sve u njemu dogodilo? Kao u snu vidimo naše banove, sveštenike glagoljaše, knezove, a tamo severoistočno je Nin velikoga Grgura čiji ćemo kip da vidimo u Splitu. Već vidimo jasno Zadar. Uprkos točno određene međunarodne daljine da ne zadržimo u talijanske »teritorijalne« vode vidimo ga sasvim iz blizine. Upravo čudno izgleda da je grad Paližne, Zoranića, Krnamtića, Barakovića, Pre-

radovića i Bijankinija »italianissimo«! Kakve li su namere imali kad su nam ga oteli? Mi mislimo, glazba svira »Malena je Dalmacija«... Deset je sati, svi smo još na nogama. Svako želi da vidi, i da sluša. Neopisivi trenutak. Svako je po sto puta prokleo propisani kilometar i pô. Ali sokolski je — da se sluša. Gubi se Zadar, ali ostaje utisak.

Nas još nešto zanima. Da, tu ispod Zadra, tu kraj Filipjakova, u Pašmanskome kanalu, tu se je pred gotovo godinu dana dogodilo ono što je rastužilo nekoliko majka u bratskoj nam Češkoj. Tu je »Morosini« naleteo na »Karadorda« koji je sledeći hrabrost svog junačkog imenjaka, iako teško ranjen, domogao se pličine. U svakoj nesreći ima sreće, ma i trunak. Naš je mornar još jednom dokazao svoju sposobnost. — Nema već Zadra ali se vide mala svetla. Drugi su to gradići spomenici naše slave ali i ropstva koji sa našom Južnom Srbijom čine jedinstvenu celinu.

Ali treba da se spava: 4 mala sedala čine naš krevet u kome se čovek uistinu ugodno oseća. — Pravo je imao jedan glazbenik kad mi reče: »Ne vredi samo Split, već i put do njega!«

Naskoro očuta sve na brodu.

Tako dodosmo u Split. Prvo nam bejaše da vidimo dve znamenitosti koje su retke u celom svetu: toli opevani Marjan i najstariju na svetu stolnu crkvu sv. Duje. Ne treba ih opisivati, jer nema pera za to, baš kao što nema ni takvog koje bi opisalo divni pogled na Split i šetnju kroz one uličice po kojima se čuje naš divni jezik.

Prošetah se popodne po drugi put na Marjan. Tu sam počivao na višem vrhu nasladujući se divnim pogledom na Klis, Solin, Kozjak, Mosor, Kaštela, Trogir, Vis, Brač, Hvar, i ko bi nabrojao sve te naše prirodne lepote od kojih krije svaka nešto naročito svoje.

Spuštao sam se niz Marjan. Suro sam dva mala Splicičana, koji me upitaše:

»Otkuda si, brate Sokole?« —
»Istranin sam.« — »Da vidimo,« — te priskočiše da mi pogledaju na vrpco. — »Trst«, pročita prvi »Ne, Trsat,« reče drugi. »Da, braćo, ja sam Istranin, ali sam naraštajac Sok. društva Trsat,« objasnim im. Polazeći dalje čujem kako jedan reče: »To je naša krv.«

Bejah uzbuđen. Bratska su srca

svagde otvorena. Jugoslavija je provedena. Svaki naš čovek, bez razlike, bez izuzetka to oseća, svagde se zna da je Istra naša! —

Odlazili smo. Napuštali smo grad od kojeg se teško delji. Svaka će nam zgodna ostati u pameti. Napuštali smo grad gde smo se divili silnome Grguru, milome Luki i mudrom Maruliću. Viđemo se opet

Zdravo Splito, živeo!

Drakoš, Ljubljana:

Iz temnih dni ...

Včasih posije žarek spomina daleč nazaj. Zagrinjalo pozabljenja je tako veliko in temno, da le malokdaj zaslutimo, kaj je za njim, kaj je bilo že nekoč v dušah, a je izginito. Mračen in neprodiren je zastor, ki zakriva preteklost, le redko zasije pred nami za hip svetel in jasen spomin iz temnih dni ..

Kakor ogromna pošast se je vlekla vojna po svetu, objemala hiše, risala materam gube v obraz, segala ljudem globoko v duše in jih zastrupljala. Zakotila se je v srca otrokom, a ti je niso umeli, gledali so nanjo kakor na strašotne pošasti, ki se prikazujejo v sanjah. Bežiš, hoteč jim uteči, a ne moreš premakniti koraka. Otroci je niso občutili, toda ostala jim je v globini duše, čez dolgo, dolgo časa so jo spoznali in jo razumeli. Zagrenila jim je za večno najsvetejše, vesele mladostne spomine.

Trije otroci so bili, najstarejši je izpolnil četrto leto. Troje parov velikih, modrih oči je zrlo v mater, ki je sedela sključena na stolu in si z rokami zakrivala obraz. Sram jo je bilo jokati pred otroki. Najmlajši je vzela igračo, ki jo je naredil iz škatlic in jo pomolil materi pred oči.

»Glej, mama, kaj sem naredil.«

»Da, vidim.«

»Kaj ni lepo!«

»Da, zelo lepo je, Ivanček.«

Bilo ji je preveč Nasmehnila se je otrokom a srce ji je krvavelo od tuge, vzela je ogrinjalo in odšla v kuhinjo. Tam se je naslonila na mizo in se zagledala nekam daleč, daleč; silna žalost ji je preplavila dušo. Dve leti bo že minulo, a še vedno ni konca te

strašne vojne. Vedno, vsak dan, vsako uro tisoč bolečin za moža in za očeta otrok, ki niso zakrivali ničesar.

V sobi so otroci utihnili. Zatopili so se v igro, vlačili škatlice, privezane na vrvice, po klopeh, po mizi in po tleh. Nazadnje so se naveličali, zlezli na peč in zrli po sobi in skozi okna v širni svet.

Dnevi so bili žalostni. Vsi, mati in otroci so pričakovali, da pride nekdo od nekod, ki prinese rešitev in veselje. Mati je stala ob ognjišču in zasipala zadnje prgišče moke v krop. Še danes, samo še danes; jutri bo že boljše, jutri bo konec tega trpljenja, on se vrne in zopet bomo vsi srečni. Strmele je v ogenj in tu pa tam skrbno premešala v loncu. Od nekod so se pripodili otroci. Čudno je vplivala vojna tudi nanje. Najstarejšemu je legla nekaka zaskrbljenost na obraz. Malokdaj se je smejal, sedel je kje v kotu in opazoval zdaj mater, zdaj bratca. Triletni Lojzek je vedno šaril s svojimi igračkami, z njimi se je zamotil, da je pozabil lakoto. Le Ivanček še ni razumel, kaj se godi okrog njega. Prismukal se je k mami, pregledal, kaj je na mizi, in zaupno vprašal:

»Mama, ali bo kmalu kuhano?«

»Kmalu, pravkar sem močnik zmešala.«

»Jaz ne maram močnika brez mleka.«

»Nimam mleka, saj bom močnik zabelila, pa bo prav tako dober.«

Ni se potolažil, že iz navade je začel jokati. Tako strašno se je zasmilil samemu sebi. Vekal je in moleđoval, da so ga začele boleti čeljusti.

»Lačen, jaz sem lačen maaaa!

»Saj boš takoj dobil, potrpi malo, prinesi mi nekaj polen iz drvarnice, tačas bo pa kuhano,« ga je prosila, da bi ga vsaj za trenutek potolažila. Slušal jo je. Toda ker še ni bilo večerje, je še bolj zajokal.

»Jaz hočem jesti, jaz hočem jesti,« je ponavljal venomer.

Končno je bilo kuhano. Stresla je močnik v skledo in jo postavila na mizo. V hipu so bili otroci okrog nje.

»Ali ne boš nič zabelila?« se je začudil Ivanček.

»Bom.«

Prijela je skledo in potegnila čez njo trikrat navzdol in počez znamenje križa. Otroci so verjeli in mogoče je tudi sama verjela, da je sedaj močnik zabeljen.

Bili so dnevi, ko so čakali rešitve z upom in bojzarnijo in bili srečni pri močniku, zabeljenem s sv. križem.

*

Čestokrat je morala lagati, da je potolažila lačne otroke. Gledala je njihove proseče oči in molila k Bogu, naj odvrne to nesrečo in jih osvobodi trpljenja. Rešitve ni bilo. Vedno močnejše je trkala lakota po hišah, vdirala v sobe in sekala v srca materam, da so krvavela od žalosti in obupa. Matere so si pritrgovale od ust, prosjačile okrog premožnejših, da so dobile nekaj krompirja in pest moke za kosilo. Obupavale so, obupale niso. Vrgle so se v boj, trpele so, misel na otroke jih je bodrila. jim lajšala trpljenje in vzdržale so.

Dukanović Mirko, Bijeljina:

Sreča i slava.

»Evo bezumnika koji hoće da pronade novi svet« vikala su deca trčeći za Kolumbom kad je izjavio da će ići da pronade novi kontinent. Porugama, napadima i ismejavanjima nije bilo kraja. Svi su se rugali njegovu pohvatu, smatrajući ga glupim i bezsmislenim.

Ali ko bi mogao opisati svu onostranost, oduševljenje i zanos kojim je dočekan Kolumbo na povratku sa svojega slavodobitnoga puta, kada je dobio najveće počasti i uzdigao se iznad svih svojih savremenika, da bi malo vremena iza toga dopao teških željezninokova sa kojima je i u grob otišao.

Takav je bio početak i svršetak slavnoga Kolumba, pronalazača zlatonosne Amerike, čije su ime i slava danas rasprostrte širom celoga sveta. Taj primer nije osamljen. Bezbroj je tih velikih ljudi, koji na svome životnom putu naiđu na trnje i kamenje, na jame i provalije, na velike i svakojake prepreke, preko kojih ih je mogla prevesti samo njihova čvrsta volja i odvažnost. Koliko poruga, patnji i neprilika čovek mora da podnese da bi došao do svoga cilja, da bi možda postao ono čemu će se diviti i klanjati vekovi. Koliko ima njih, kojima su tek dočimiji vekovi iz njihovih patnji i neprilika izpleli lovorov venac.

Iz svih vekova i sa svih strana sveta pokazuju nam se primeri gde su pojedinci ili zajednice sinuli za čas punim sjajem, pokazavši se u svojoj svojoj moći i veličini, a zatim, poput munje opet ugasnuli zapavši u još veću tamu nego što su pre bili. Ništa manje nije ni onih, koji na svome životnom putu pretrpeše sve moguće nevolje i bede, uvrede i poniženja da bi tek pred smrt, ili čak i posle smrti, zasvetleli pred očima sveta u pravoj boji sve njihove borbe, zasluge i dobra, i došla im slava i priznanje.

Zar nije perzijski kralj po nagonu zavidnika, prognao za uvek iz svoje zemlje velikog pesnika Firdusa, koji morade u tuđoj zemlji od milosti nje živeti. Ali se najposle kralj pokaja, doznade gde živi prognani pesnik, i posla mu silno blago s molbom da se vrati u domovinu. Ali pred kapijama grada, gde življaše pesnik sretaje poslanici siromašni pogreb slavnoga pesnika. Dakle, siromašnom pesniku Firdusu slava i priznanje dode tek onda, kad posle napadaja i proganjanja nađe mira u hladnom grobu.

Bacimo li naš pogled u nazad, i pogledamo li one slavne listove rimske istorije, staćemo zapanjeni i zapišaćemo se: »Pa zar je moguće da od onako slavne, velike i moćne države

ne ostane ništa drugo do uspomena i sećanje na njezinu slavu i veličinu.« Da, i slavu i sjaj, i onu, na izgled neizcrpivu moć i gospostvo progutalo je vreme. Okruta ruka sudbine zbrisala je sve to sa zemljine površine, davši tako najbolje primere o nestalnosti

ljudske moći i slave jer, kao što reče Ivan Gundulić:

»Kolo sreće u okoli
vrteći se ne pristaje
tko bi gori, eto je doli,
a tko doli, gori ustaje.«

Dragan Raić, Ljubljana:

Iz davnih časov.

Nastala je prava zmešnjava. Moredreži može so pa spoznali, da na tak način ne bo šlo, ker bi jih grajski z lahkoto premagali in se potem krvavo maščevali. Po daljšem razpravljanju je eden izmed njih stopil na vodnjak sredi vasi in začel:

»Vaščani, pozivam vas, da mirujete! Na tak način ne opravite proti oboroženim graščinskim nič. Prepustite to stvar nam starejšim, da preudarimo, kako in kaj. Razidite se domov in se pripravljajte. Vsak naj pregleda orožje, kdor ga pa še nima, ga dobi pri kovaču. Mirno počakajte, da vas pokličemo in potem udarimo!«

Množica je utihnila in se razšla. Ostali so samo vaški veljaki.

»Zdaj pa na posvet v gozdno skrivališče, kjer nas čakata Skalarjeva. Tam smo varni pred presenečenjem.« pravi eden izmed njih.

Zbirališče puntarjev je bila podzemska jama sredi najgostejšega gozda. Kdor ni prav natančno poznal pota, ki je vodil do nje, se je gotovo izgubil in se pogreznil v požrešna močvirja, ki jih je bilo treba preiti. V to skrivališče so se skrivali kmetje pred divjimi Turki, in dostikrat jih je obranila bolje kakor graščakov utrjeni grad. O tej jami so krožile med ljudstvom številne pravljice in legende, tako grozne da je sam spomin nanje vzbujal strah in grozo v praznovernih ljudeh. Tu so bili kmetje varni pred graščinskim zalezovanjem. Tu so se vršili vsi tajni sestanki in je bilo nagrnjeno orožje, ki so ga počasi pritihotapljali iz sosednih krajev. Sem so se zatekali vsi oni, ki so se na kakršenkoli način zamerili gosposki in so se morali skrivati. Tu so živeli hajduško življenje in so počasi postali najboljši vojaki. Kmetje so jih podpirali in jih imeli radi, ker so bili najhujši sovražniki graščine in so ji ško-

dovali, kjer so le mogli. Zdaj so zasedli vse dohode h gradu, da ne bi graščak mogoče kam poslal po pomoč. Doma jih je ostalo le kakih deset in ti so čuvali pri vhodu v špiljo.

Notri pa sta pri ognju sedela stari Skalar in France in se pogovarjala o žalostni usodi kmetov.

»Sinko, vidiš, je že tako,« je resno pravil Skalar.

»Danes je že taka pravica na svetu: ti, kmet, delaj, gospodar pa bo užival. Kmet je kakor žival, ki jo ima gospodar zato, da dela namesto njega: če je že odslužila ali če ni pokorna, kar proč z njo! Bolj ko jo trdo držiš, boljše je. Vidiš, tako danes mislijo ljudje. In če hočeš pokazati, da to mnenje ni pravo, da je krivica, kar delajo z nami, če se potegneš za rodno hčer ali za sina pa beži, ako ti je glava mila! Toda tudi za nas bodo prišli boljši časi. Samo potrpiamo! Da bi bili mi kmetje malo zavednejši, manj starokopitni in suženjski, bi ti časi ne bili več daleč. Da, od nas samih je odvisna naša bodočnost. Pomisli, kaka vojska bi se dala narediti iz zdravih, močnih kmečkih fantov. Samo orožja in voditelja nam je treba. Kaj bi nam bilo ukloniti tako graščino! — A pustimo sanje!« je nadomda prenehal Skalar, malo pomislil in potem nadaljeval:

»Radoveden sem, kako je v vasi. Mislim, da se zdaj končno spoprime mo z graščakom. Ubogi Štefan! Nadzornik bo to plačal s smrtjo, pa če sam izgubim glavo!«

V tem se zaslišijo od vhoda korački in glasovi. Ubežnika utihneta, urno vstaneta in hitita gledat, kdo je. Komaj stopita na plano, ju pozdravijo glasovi:

»Na zdravje, Skalar! Sta živa in zdrava? Važne novice prinašamo!«

(Dalje prihodnjič.)

Glasnik

Obletnica smrti brata Antona Maleja. Prošle godine 15. jula u Luxembourgju smrtno se je ponesrećio brat Anton Malej, član Sokolskog društva Ljubljana. To se dogodilo prilikom međunarodnih gimnastičkih takmičenja, kada se je vrsta jugoslovenskih Sokola-takmičara borila za čast Sokolstva i slavu otadžbine. Tužna vest o tragičnoj smrti junaka Sokola potresla je tada Sokole čitave Jugoslavije.

O obletnici smrti ljubljenog i uzornog brata postavilo je Sokolsko društvo Ljubljana I. u njegovom rodnom kraju u Bohinjskoj Bistrici lep nadgrobni spomenik, žalobna svečanost otkrića spomenika junaku bratu Maleju, koja je održana 19. jula, bila je veličanstvena, iako priprosta i tiha. Svečanosti je učestvovalo mnogobrojno Sokolstvo te zastupnici civilnih i vojnih vlasti. Među ostalima učestvovao je i savezni načelnik brat I. Bajželj. Nad grobom stala je mati pok. Maleja, njegova braća i sestra. Svi su plakali, pa također i sve prisutne obuzela je duboka bol i žalost. Prilikom otkrića spomenika održano je više govora, kojima se je veličalo junačku smrt brata Maleja pri vršenju njegove sokolske dužnosti. Taj će spomenik pričati sadanjim i poznijim pokolenjima o junaštvu nezaboravnog brata Maleja. — Večna mu slava!

Savezna prednjačka škola za članice u Ljubljani zaključena je 25. juna, a za članove u Mariboru pak 30. juna. Obe škole počele su 10. januara o. g. i trajale su skoro šest meseci. Polaznici škole bili su većim delom učitelji, odnosno učiteljice osnovnih škola, koji su u ovoj školi mnogo obogatili svoje sokolsko znanje u praktičnom i teoretskom pogledu. Braći i sestrama apsolventima ovih prednjačkih škola želimo da uspešno upotrebe stečeno znanje na području svojih župa i da time pripomognu napredak našega Sokolstva!

Takmičenje u odbojci za prvenstvo Saveza SKJ. U prvoj polovini septembra održaće se takmičenja u odbojci za prvenstvo Saveza SKJ. Župe, u kojima se vežbala odbojka, moraju do toga vremena prirediti župska takmičenja. Najbolja župska vrsta takmičiće se za prvenstvo Saveza. Za članove i m. naraštaj takmičenja će se održati u Mariboru, a za članice i ž. naraštaj u Zagrebu.

Čehoslovački rekord u skoku u vis postigao je pri lakoatletskim takmičenjima u Kraljevom Polju br. Vladimir Horak, koji je skočio 188 cm.

Dva Čehoslovaka, velika prijatelja Jugoslovena i odlična pretstavnika svoga naroda umrla su pred kratko vreme i to: Karel Chodouvsy, slavni istoričar i znameniti alpinist, koji je također i u našim planinama i u Julijskim Alpama prvi upoznao mnogu goru. Drugi pak je Viktor Dyk, jedan od najvećih savremenih čeških pesnika i pisaca. Njega je zadesila smrt u Jugoslaviji, kada se je nalazio na odmoru na našem moru.

Za novog predsednika Francuske republike bio je izabran g. Paul Doumer. Odmah po izboru, novi predsednik pošao je da obide grob svoje četvorice sinova, koji su pali u svetskom ratu za svoju otadžbinu. — Nešto pre toga počastila je pariška općina uspomenu tih junaka time, da je jednu parišku ulicu nazvala: »Ulica četvorice Doumerovih sinova«.

Moderna brzina. Pri koncu juna o. g. tvornica u Leedsu u Engleskoj postigla je ovaj rekord: U 8:50 sati pod nadzorom vlasti počeli su striči 19 ovaca. U 7 minuta bila je vuna oprana, bojadisana i poslana u predionicu. U 80 minuta bilo je već gotovo sukno. Nato su uzeli meru i 8 krojača latilo se posla. U 12:27 bilo je prišito zadnje puce i naručilac je preuzeo

zgotovljeno odelo. Čitav posao dakle trajao je 3 sata i 37 minuta. Poslednji rekord ove vrsti, koji je 1928 g. postigao neki Englez iz Bradforda u Udruženim Američkim Državama, iznašao je 10 sati i 18 minuta.

Sunčani sjaj u neboderima. Pri sunčanom zapadu izračunali su, da se zemaljska sena diže na običnom objektu za 1 metar u 8 sekunada. Ako je neboder visok 300 m, iznosi to kod najgornjih spratova 40 minuta sunčanog svetla na dan više. Na isti način imaju u istoj visini oko 40 minuta sunce pre nego u prizemlju. U 80. spratu prema tome dan je za jedan sat duži nego u prizemlju.

Otok Island broji oko 100.000 stanovnika i ništa manje nego 100 redovitih časopisa i također 40 dnevnih listova.

Najkraća zračna pruga na svetu je bez dvojbe ona preko zaliva kod San Franciska, gde aeroplan preveze putnike 32 puta na dan.

Odelo — slabi zvuk. Teško odelo slušača radia oslabljuje zimi glasove mnogo jače nego leti, stoga moraju igrači u hladno doba govoriti mnogo glasnije.

Muzej za moždane jedinstvena zbirka, osnovana je pred kratko vreme u Beču pod vodstvom prof. Economa. Tu možeš videti moždane slavnih ljudi: umetnika, učenjaka, pisaca, skladatelja itd. Prosto: ra ima dovoljno, u kojem bi lako bilo mesta za tisuće tisuće ovakvih uzoraka. Prof. Economo obraća se na ugledne ljude molbom, neka ostave sadržinu svoje lubanje zavodu, kojemu on stoji na čelu.

U muzeju baviće se naročito time, što će moždane meriti i vagati. Kod muškarka kaskaskog plemena moždani teže poprečno 1367 grama, kod ženske pak 1206. Izrazito nadareni imaju teže moždane: Kantovi su vagnuli 1650 grama, Byronovi 1807, Turgenjevlevi 2012. Naravno, kakovih stalnih zaključaka po težini moždana nije moguće stvoriti, jer su n. pr. moždani jednoga kretena dosegli težinu od 2850 grama.

Naročito će se detaljno proučavati oblik moždana i razvijenost njihovih pojedinih delova kod znamenitih ljudi, velikih umova i stručnjaka, kao što su veliki matematičari, šahovski majstori, glazbenici, filozofi, državnici i t. d.

Konji u Americi. Pre dolaska Španjolaca u Južnu Ameriku tamo nije bilo konja. Zato su se starosedioci silno čudili tim životinjama. Kada je Cortezu jednom obolio vranac, ostavio ga je na skrbi nekome indijanskom poglavaru. Indijanci nisu ništa znali o kopitarima, i bolesnog vranca postavio je u svoj hram. Mислеći da je

to »razumno« biće, pri velikim svečanostima davali bi mu voće, piliće i uopće najslasnija jela. Vranac je zatim poginuo. Zašto pak Cortez nije indijanskog poglavara poučio, kako treba da hrani bolesnog konja? Po svemu se čini, da mu ni na pamet nije došlo, da to domaćini ne znaju... Indijanci vranca su brižno zakopali, zatim iz kamena isklesali njegov lik te ga postavili u svoj hram. Kada je čitavo stoleće kasnije prošla tim krajem četa Španjolaca, našla je kip vranog konja, koji su ljudi častili i obožavali kao boga groma i munje. — (Life and Letters.)

Dragocene biblije. Tvrdo povezano sv. pismo na lepom papiru u Stritarovom prevodu možeš dobiti vrlo jeftino, za 30 Din. To je moguće samo stoga, jer Britansko društvo tiska tu i sve druge knjige u veoma velikom broju. Neobično skupo prodavalo bi se to delo, kad bi ono bilo sačuvano samo iz Gutembergova i Faustova doba. Nešto slična desilo se nedavno u Engleskoj u Queen's Ferry Castle-u.

Mazzarinova biblija, tiskana među prvima u Gutembergovo tiskari, oko 1455. g., našla se je među kardinalovom ostalom ostavštinom i na dražbi je pobudila silan interes. Najveću cenu postigla je 1926 g. na Rosenbachovoj rasprodaji, kada je promenila vlasnika za 106.000 dolara. Pa i 16 godina pre toga sličan primerak na pergamentnom papiru prodan je u New Yorku za 50.000 dolara.

Ipak 1847 g. sav New York bio je ogorčen, kada je James Lennox pokazao se »tako šašav«, da je za jedan primerak sa Sathobyjevoj rasprodaji dao 500 livra sterlinga. Puritanci Nove Engleske govorili su o preteranoj ceni i mnogo je meseci otada prošlo, dok se je Lennox odvažio i pošao na carinarnicu po dragoceni egzemplar. Dandanas svi se dive toj bibliji u Lennoxovoj biblioteci.

Slovenačka najstarija biblija potiče iz 1583 g. Otštampali su je u 1500 primeraka, koje su u buradima poslali u naše krajeve kao trgovačku robu. Danas ima na svetu moguće još 72 primeraka Dalmatinske biblije. Odmah iza svetskoga rata počeo se svet za nju nešto više interesovati. Neki posednik ove u Ljubljani zahtevao je za nju 10.000 Kr. Profesor S. Br. govorio mi je o takom sv. pismu, koje je kao poručnik u svetskom ratu pronašao u nekoj seljačkoj kući na visokim koruškim planinama. Taj je kraj sada čisto nemački i ti ljudi ne razume Dalmatinov jezik, ali ipak to delo ne daju iz kuće za nikakvu cenu, jer ga drže kao »čarobnu bukvicu«. Kad je Br. razbijao glavu, kako i na koji način bi sačuvao ovu dragocenu starinu na sigurnije mesto

— jer je u tom brdskom kućištu može lako da proždere vatra — bio je opozvan. — N. K.

Tajnovitost Odiseje. Strabon, koji je bio nekako pred 2000 godina za grčko-rimski svet ono, što je Elisée Reclus za naše doba, uvršavata Homera među utemeljitelje znanstvenog zemljopisa, navadajući da »Ilijada« i »Odiseja« spadaju u red najtočnijih listina za poznavanje sveta: divne Uliksove zgrade po njegovom tvrđenju zbičaju se u krajevima, koje je lako naći i uočiti u pesnikovim stihovima; vernost je tada vidna svim očima.

Otkrića od zadnjih 50 godina u području arheologije vode nas danas opet do toga Strabonovog naziranja, kaže Victor Bérard, poznati francoski stručnjak u hoverskim pitanjima.

Grčka IX. stolecja pre Krista, u kojoj je živio Homer, bila je po Bérardovom prikazivanju uglađena, obrazovana i učena; nikako pak priprosta, i divlja zemlja, kakvom su je do nedavna pretstavljali romantici i njihovi učenici. Ta bar 1500 ili 2000 godina živela je u stalnom dodiru sa starim obrazovanim istočnim zemljama, o kojima nam pričaju čudesne iskopnine u Egiptu, Siriji i Iraku. Egipat i Kaldeja imali su ne samo spretnije manuelne radnike od našeg Zapada, nego također i pisce i pesnike, čija su se dela, dve tisuće godina starija od homerske dobe, našla i bez naročitih teškoća mogla pročitati. Abeceda, koju upotrebljavamo danas, služila je po sredozemskim obalama u 14., 15. i 16. veku pre Krista. U toj azbuci bila su zapisana oba Homerova epa već od njihovog postanka.

U doba pak, kada je pisao Homer i njegovi savremenici, bilo je pomorstvo već tako razvijeno, da su lađe krstarile po svem Sredozemnom moru, uzduž i popreko; ono za nje nije imalo nikakvih tajna i nepoznatih kutića: Kartažani, fenički Sirci već 520 godina pre toga osnovali su svoje naseobine i imali svoja trgovišta na krajnjem Zapadu: U svojim tuniske Medžerde i Gades (Cadix) u području današnjeg Gvadalkvivira. Svake godine tirske i sidonske brodovlje plovilo je kroz to »Prezeleno more«, o kojem nam pričaju faraonski tekstovi. U svojim »pesiplitima«, brodarskim knjigama, označili su dakle sve opasnosti i skloništa, zemlje i otoke, prolaze i hridine.

Iz feničkih mornarskih zapisaka, kako kaže Strabon, Homer je uzimao suhe izveštaje, koje je upotrebio u svojim izmišljotinama ili ih je zaodenuo sjajem svojih stihova. »Odiseja« je bila pesma prepuna raznih tajinstvenosti. Stari vek nije našao ključa tim tajnama. Pozivali su se više ili manje na legendarnu usmenu predaju, kada

su čarobnicu Kirku postavljali na italsku obalu, Ajola — boga vetrova — na Stromboli, Nauzikaju pak na otok Krk, koji su nazivali Korsira. Što se pak tiče Kiklopa, Lestrigona, Kalipse — prenašali su ih u razne zemlje, kako se je kome prohtelo.

Tajnost »Odiseje« pak priprosta je i jedinstvena. U toku tridesetih stolecja, otada poznajemo sredozemsku istoriju, pomorci su od kolena na koleno predavali i prenosili sa udivljenja vrednom stalnošću i postojanošću sva imena krajeva i zemalja. Kako su im govorili bili različiti, prevadali su ih, upotrebljavajući često prevod i izvornik, dakle to su dvojnice ili, kako geografi kažu, podvojci: ista obala danas se kod nas zove Crna Gora, a Monte Negro u Italiji; isti poluotok Sveta Gora, kod Grka Hageon Oros i kod Italijana Monte Santo; to je Athos, pun samostana.

Sva ostrva arapskog arhipelaga nosila su isto tako dvostruki naziv: fenički i grčki. I što je neverovatno, sve do danas sačuvao se je za mnoge otoke samo fenički izraz: Delos, Syros, Paros, Naxos i t. d.

Sve Odisejeve zgrade dadu se potanko porazmestiti, netom nademo feničko ime, koje pesnik izrazuje u grčkom prevodu. On kaže Nésos Kalypsous, što je Otok skrivališta za Kalipsino bivalište; fenički izvor je bio Ispanija, dakle Španjolska. Nadalje Kjklopia je zemlja okruglih očiju za Polifemovo obitavalište; fenički original je bio Oinotria i označavao je obalu napuljskog zaliva, posejanu sa ognjenim »očima«, ugaslim vulkanima, lavom, ždrelima Vezuva, koji još uvek i tuguje kao Uliksov jednooki Polifem. Čim svako takovo ime postavimo na svoje mesto, odmah možemo u tom sadanjem položaju naći i najmanju sitnicu odisejevskog opisa i često puta fotografija krajeva otkrije očima smisao kakove reči ili rečenice, koja se je za čitava stolecja činila nejasna i nesigurna. Samo ako ideš Uliksovim tragom, razumećeš tekst do temelja.

Da se osvedoče o tim Bérardovim izvađanjima, brojni učenjaci poduzeti će pod njegovim vodstvom u augustu i septembru izlet po moru i obaći će većinu mesta, koja se spominju u Odiseji. — A. D.

Sô i naš organizam. Prema Widalovim istraživanjima poznato je već više godina, da izlučivanjem soli iz hrane poboljšavamo albuminaciju, t. j. Brightovu bolest ili vodenicu, pri kojoj se izlučuje belkasta mokrača. Sô škodi bolesnim bubrezima. Ako takav bolesnik dobiva hranu bez soli tada ozdravi od bubrežnog upaljenja. Od kraćeg pak vremena znamo to, da između uživanja soli i ustaljenjem vapnena postoji izvesna veza. Kad upijamo previše soli, vapno našega tela se gubi. Ipak je

vapno za naš opstanak neobhodno potrebno, jer jača otpor protiv okuženja. Ako uzimamo izvesnu količinu morske soli, sačuvaćemo vapno u svojem staniću. Zato su jetičavim preporučali dijetu sa neznatnom količinom morske soli. Pomoću takove soli ostaje vapno u organizmu i pomaže mu da se bori proti Kochovog bakcila. Taj začim danas je vrlo raširen naročito u Nemačkoj, a vidi se i s pravom. Druga korisna posledica te fiziološke činjenice je ta, da preobilnost morske soli uzrokuje gubitak vapna. U našoj količini dnevne hrane ima previše soli; poprečno uzimamo na dan 15 grama. To je preobilno. Tu meru treba sniziti na 8 ili 10 grama. Jedimo manje slano, pa ćemo se i bolje osećati.

Naprotiv pak naša je hrana uvek oskudna na rudničkim solima. Uzrok je tome stari običaj, koji je pak s fiziološkog gledišta rdav, da jedemo previše kuhanog živeža. Sirova je hrana vrednija. Njome sačuvamo vitamine, rudničke i druge soli. Kada kuhaš sočivo, skoro sve korisne soli ostanu u jusi, koju često izlijemo. U želudac nam ide samo još slatka celuloza, koja je bez ikakve hranjivosti.

Evropski jezici. Odlični francuski jezikoslovac A. Meillet, koji nam je maja meseca predavao po Jugoslaviji o najstarijim fazama indo-evropskih jezika, nedavno izdao je delo: *Les langues dans l'Europe nouvelle*. Po tom delu je bivši lektor francuskog jezika na ljubljanskom univerzitetu, L. Tesnière, prevodilac Otona Župančiča, sastavio popis savremenih evropskih jezika. Prof. Tesnière navada u celini 120 različitih govora, od tih 83 ruska. Pojedini pripadaju upravo najmanjem broju ljudi. Samo 19 jezika ima nad 5 milijona pripadnika, 37 pak 1 milijon i 68 nad sto tisuća. Ostaju još 52 jezika, kojima govore samo po stotina ljudi. U sledećem navedu jezike po njihovoj jakosti: nemački 80,903.777; ruski 70,254.319; engleski nad 47 milijona; italijanski 40,807.847; francuski 39,841.584; ukrajinski (maloruski) 33,945.027; poljski 23,177.253; španjolski 15,939.474; nizozemski i flamski 11,569.739; mađarski 10 milijona 194.555, i t. d. Iza toga dolazi srpsko-hrvatski, portugalski, grčki, beloruski, švedski, katalonski, bugarski, danski, finski, norveški, slovački, turski, litvanski i t. d. Da je Tesnière brojio češki i slovački skupa (kako je to učinio sa srpsko-hrvatskim), bilo bi to 9,543.045 predstavnika, dakle odmah iza mađarskog, na

12. mestu. Ruski bi došao na prvo mesto, ako bi se sva tri narečja uzela kao celina, i t. d. (K.)

Izlet jugoslovenskih Sokolov v Pariz. Savez SKJ je organiziral v mesecu juliju večji izlet članov in članic v Pariz, glavno mesto velike in plemenite naše prijateljice Francije. Za izlet se je prijavilo 520 bračtov in sester iz raznih krajev naše domovine. Odpeljali so se s posebnim vlakom 10. julija in dospeli so v Pariz 12. julija zjutraj. Tu so ostali šest dni. Pristosstvovali so telovadnim prireditvam 53. zleta Unije francoskih telovadnih društev ter proslavi 50letnice obstoja Mednarodne telovadne zveze. Imeli so priliko občudovati s kako domovinsko ljubeznijo praznuje francoski narod svoj narodni praznik 14. julija. Pri tej priliki so prisostvovali defileju francoske vojske. Naši Sokoli in Sokolice so se podali tudi k grobu neznanega vojaka, kjer je položil II. podstarosta SKJ brat Paunković lep venec cvetlic. Delegacija Sokolov je sprejel naš poslanik v Parizu minister Spalajković ter predsednik francoske republike g. Doumer. Korporativno pa so bili sprejeti v pariški občinski palači Hotel de ville, kjer so bili toplu pozdravljeni od predsednika pariškega občinskega sveta. Naši Sokoli in Sokolice so nastopili pri povorki francoskih telovadnih društev in pri vseh svečanostih v svečanem kroju.

V dneh svojega bivanja v Parizu so si ogledali vse najpomembnejše znamenitosti mesta kot: Louvre, Hôtel des Invalides, kjer je Napoleonova grobnica, Versailles itd. En ves dan so prebili na kolonialni razstavi, ki je zares nekaj veličastnega.

Sokolski izletniki so se vrnili v domovino 19. julija. Naš sokolski Savez sta v Parizu službeno zastopala brata Paunković in Smertnik. Administrativni vodja izleta je bil savezni tajnik brat Brozović, tehnični pa brat Vojinović, podnačelnik SKJ.

Ta izlet v Pariz je bil po številu največji od vseh, ki jih je do sedaj priredilo jugoslovensko Sokolstvo v Francijo.

Iz uredništva. U 6. broju »Sokolica« podvukle su se u članku »Peš iz Ljubljane v Crikvenico« greške u imenima nekih krajeva, a koji imaju pravilno da glase: Tršće a ne Tišće, Rišnjak a ne Resnjak, Livin Draga a ne Sivin Draga.

NJEGOVO VELIČANSTVO KRALJ ALEKSANDAR I.
o desetgodišnjici vladanja (16. VIII. 1921. — 16. VIII. 1931.)

